

МИГРАЦИЯ БОЮНЧА ГЛОССАРИЙ ПО МИГРАЦИИ

International Organization for Migration (IOM)
Миграция боюнча Эл Аралык Уюму (МЭАУ)
Международная Организация по Миграции (МОМ)

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Embassy of Switzerland in the Kyrgyz Republic
Кыргыз Республикасындагы Швейцариянын Элчилиги
Посольство Швейцарии в Кыргызской Республике

Бишкек-2016

МИГРАЦИЯ БОЮНЧА ГЛОССАРИЙ ПО МИГРАЦИИ

International Organization for Migration (IOM)
Миграция боюнча Эл Аралык Уюму (МЭАУ)
Международная Организация по Миграции (МОМ)

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Embassy of Switzerland in the Kyrgyz Republic
Кыргыз Республикасындагы Швейцариянын Элчилиги
Посольство Швейцарии в Кыргызской Республике

Бишкек-2016

УДК 325

ББК60.7

М 57 Глоссарий по миграции - Миграция боюнча глоссарий. – Б.: 2016. - 48 с.

ISBN 978-9967-11-571-2

Настоящий глоссарий подготовлен и издан Академией государственного управления при Президенте Кыргызской Республики в рамках *Глобальной совместной программы по повсеместному включению миграционной составляющей в стратегии развития*, реализуемой Международной Организацией по Миграции (МОМ) и Программой Развития Организации Объединенных Наций под общим руководством Аппарата Президента Кыргызской Республики при финансовой поддержке Правительства Швейцарии. Глоссарий предназначен для лиц, формирующих политику и принимающих решение в сфере миграции и развития, государственных служащих, исследователей и академических кругов, занимающихся вопросами миграции в целом.

Содержание настоящей публикации отражает мнения авторов и может не совпадать с мнением МОМ, ПРООН и Правительства Швейцарии, а также оно не может повлиять на привилегии и иммунитет МОМ как международной организации в Кыргызской Республике.

Издатель:

Академия государственного управления при Президенте Кыргызской Республики (АГУПКР)

Кыргызская Республика, 720040

г. Бишкек, ул. Панфилова, 237

Тел.: +996 312 621900

Тел.: +996 312 623100

E-mail: direo.kg@gmail.com

Международная Организация по Миграции (МОМ)

Кыргызская Республика, 720001

г. Бишкек, ул. Рыскулова б,

Тел.: +996 312 612456 / 57 / 58 (доб. 112)

Факс: +996 312 612460

E-mail: office@iom.kg

www.iom.kg

www.iom.int

www.facebook.com/IOMkg

Авторский коллектив:

Авторы: А.Ж.Жолонбаева, З.К.Макеналиева

Перевод: К.М.Омуралиева

М 0703000000-16

ISBN 978-9967-11-571-2

Удк 325

ББК 60.7

©Все права защищены авторским правом

При использовании материала данного издания ссылка на источник обязательна

УДК 325

ББК 60.7

М 57 Миграция боюнча глоссарий - Глоссарий по миграции. – Б.: 2016. - 48 б.

ISBN 978-9967-11-571-2

Колуңуздагы сөздүк Кыргыз Республикасынын Президентине караштуу Мамлекеттик Башкаруу Академиясы тарабынан *Миграция маселелерин өнүгүү стратегияларына киргизүү боюнча бүткүл дүйнөлүк программанын* алкагында басылып чыгарылды. Аталган программа Кыргыз Республикасынын Президентинин Аппаратынын демилгесине ылайык, Швейцария өкмөтүнүн каржылоосу менен Миграция боюнча Эл Аралык Уюму (МЭАУ) жана БУУнун өнүгүү программасы тарабынан ишке ашырылып келет. Сөздүк миграция саясатын түзүүчүлөргө жана чечим кабыл алуучу кызматкерлерге, изилдөөчүлөргө, миграция менен өнүгүү маселелеринин үстүндө иштеген илимий коомго арналды.

Сөздүктүн мазмуну анын авторлоруна гана таандык жана Швейцария өкмөтүнүн, МЭАУнун жана БУУнун өнүгүү программасынын көз караштары менен толук дал келбөөсү мүмкүн. Ошондой эле бул сөздүктүн мазмуну Кыргызстандагы эл аралык уюм катары берилген МЭАУнун иммунитеттерине жана привилегияларына таасир этпейт.

Басып чыгаруучу:

Кыргыз Республикасынын Президентине караштуу Мамлекеттик Башкаруу Академиясы (КРПМБА)

Кыргыз Республикасы, 720040

Бишкек ш., Панфилов көч., 237-имарат

Тел.: +996 312 621900

Тел.: +996 312 623100

E-mail: direo.kg@gmail.com

Миграция боюнча Эл Аралык Уюму (МЭАУ)

Кыргыз Республикасы, 720001

Бишкек ш., Рыскулов көч., 6-имарат

Тел.: +996 312 612456 / 57 / 58

Факс: +996 312 612460

E-mail: office@iom.kg

www.iom.kg

www.iom.int

www.facebook.com/IOMkg

Автордук курам:

Авторлор: А.Ж.Жолонбаева, З.К.Макеналиева,

Котормочу: К.М.Өмүралиева

М 0703000000-16

ISBN 978-9967-11-571-2

Удк 325

ББК 60.7

©Автордук укуктар мыйзам тарабынан корголот

Бул басылмадагы маалыматты колдонгондор басылмага шилтеме берүүгө милдеттүү

ПРЕДИСЛОВИЕ

За годы независимости Республики миграция населения стала частью глобального процесса и внесла свои изменения в экономике, демографии и в государстве, в целом. Трудовая миграция соотечественников в страны ближнего зарубежья остается важнейшим фактором экономического роста домохозяйств.

Кроме показателей роста денежных перечислений, миграция положительно влияет и на другие сферы, а сами трудовые мигранты являются агентами развития, как в странах пребывания, так и в странах отправления.

Регулируемая миграция и управление процессами становятся позитивными силами развития, которые требуют многостороннего сотрудничества между государствами, международными организациями, исследовательскими и образовательными учреждениями.

Данный русско-кыргызский глоссарий по миграции стал одним из результатов плодотворного сотрудничества между Академией государственного управления при Президенте Кыргызской Республики и Международной организации по миграции в рамках проекта «Глобальная программа по включению вопросов миграции в национальные стратегии развития». Термины Глоссария адаптированы под национальное законодательство и учитывают региональные процессы, в которых участвует Кыргызская Республика.

В ходе проекта команда преподавателей и сотрудников Академии успешно реализовала поставленные задачи и внесла вклад для достижения целей глобальной программы. На сегодня предмет «Миграция и развитие» включен в учебный процесс, который проходят ежегодно студенты бакалавриата и слушатели магистратуры, также в 2015 – 2016 гг. проведены публичные лекции и тренинги для действующих государственных и муниципальных служащих Кыргызской Республики. За время работы в данном направлении выявлены новые перспективы деятельности и поставлены амбициозные цели для участия в формировании функционирующей государственной политики по вопросам миграции.

Алмаз Насыров

Ректор Академии государственного управления при Президенте Кыргызской Республики

СӨЗ БАШЫ

Республикабыз көз каранды болбой эгемендикте жашаган жылдарда калкыбыздын миграциясы (ички-сырткы жер которуусу) бүт дүйнө боюнча жүрүп жаткан ааламдашуунун бир бөлүгү болуп калды жана бул күбүлүш экономикага, демографияга, жалпы эле мамлекетке өзүнүн оң-терс таасирин тийгизип келе жатат. Мекендештерибиздин жакынкы чет өлкөлөрдө эмгек мигранты катары иштеп жүрүүсү өздөрүнүн жашоо шарттарынын оңолуусунун жана өлкөбүздүн экономикалык өсүшүнүн маанилүү фактору болуп калды.

Сырттан акча которуулардын санынын өскөнүнөн тышкары, миграция мамлекеттин башка чөйрөлөрүнө дагы оң таасирин бере алды. Ал эми эмгек мигранттары өзүлөрү барып иштеген чет өлкөлөр менен мекенибиздин ортосунда өнүгүү өкүлдөрү катары кызмат көрсөтүп жатышат. Мамлекеттер менен Эл аралык уюмдар, изилдөөлөр жана билим берүүчү мекемелер ортосунда миграцияны жөнгө салуу жана анын иш-аракетин башкаруу өнүгүүнүн натыйжалуу күчү болуп калганы менен ал көп тараптуу кызматташууну талап кылууда.

Колуңуздагы орусча-кыргызча миграция боюнча глоссарий (сөздүк) Кыргыз Республикасынын Президентине караштуу Мамлекеттик Башкаруу Академиясы (КРПМБА) менен Миграция боюнча Эл аралык уюмдун ортосундагы «Улуттук өнүгүү стратегиясына миграция боюнча суроолорду киргизүүнү максат кылган дүйнөлүк программа» деген долбоордун алкагындагы жемиштүү жыйынтыктардын бири болуп калды.

Глоссарийдин терминдери өлкөбүздүн мыйзамдарына ылайыкташкан жана Кыргыз Республикасы катташкан аймактардагы процесстерди эске алат. КРПМБАнын окутуучулары жана кызматкерлери долбоор боюнча коюлган тапшырмаларды ийгиликтүү аткарышты жана ааламдашуу программасын максатына жеткирүүгө жакшы салым кошушту. Бүгүнкү күндө жыл сайын бакалавриаттын студенттери менен магистратуранын үгүүчүларынын окуу процессине «Миграция жана өнүгүү» сабагы киргизилди, ошондой эле 2015-2016-жылы КРдин таасирдүү мамлекеттик жана муниципалдык кызматкерлери тарабынан лекциялар окулду, тренингдер өткөрүлдү. Ушул багытта иштеп жатканыбызда кызматтын жаңы келечеги аныкталып, миграция маселелери боюнча мамлекеттик саясатка жигердүүлүк менен катышуу үчүн алдыга албан-албан максаттар коюлду.

Алмаз Насыров

Кыргыз Республикасынын Президентине караштуу Мамлекеттик Башкаруу Академиясынын ректору

ПРЕДИСЛОВИЕ

Вместе с процессами глобализации миграция становится межсекторальным явлением, требующим комплексного подхода в регулировании миграционных процессов. Межведомственное взаимодействие и координация в управлении разными аспектами миграции рассматривается как один из основных подходов в решении существующих вызовов, связанных с миграцией как на национальном, так и на региональном и международном уровнях. В целях содействия странам в управлении миграцией во благо всех, Международная Организация по Миграции (МОМ) повсеместно содействует в наращивании потенциала государственных служащих, так или иначе имеющих отношение к вопросам управления миграцией и способствующих реализации национальных миграционных политик. Принципиальный подход МОМ заключается в том, чтобы помощь мигрантам и их семьям была своевременной и целенаправленной, а это возможно при условии наличия качественных государственных услуг и служащих, способных эффективно оказывать эти услуги.

В этой связи в Кыргызстане, в 2015 г. МОМ заключила Соглашение о долгосрочном сотрудничестве с Академией государственного управления при Президенте Кыргызской Республики (АГУПКР) для достижения совместных целей по подготовке государственных и муниципальных кадров, которые бы имели навыки, позволяющие им содействовать реализации общенациональных и местных стратегий и планов развития с учетом миграционной составляющей в их повседневной работе.

Для достижения целей и задач в соглашении, МОМ и АГУПКР совместно разработали данный глоссарий миграционных терминов на кыргызском языке, чтобы у служащих на разных уровнях государственного управления была возможность на родном языке изучать вопросы миграции. Надеемся, что данный глоссарий способствует Кыргызстану эффективно реализовывать миграционную политику в стране, а также в оказании необходимой помощи мигрантам и их семьям.

Деян Кесерович

Координатор МОМ по Центральной Азии и Глава Миссий Международной организации по миграции в Казахстане, Кыргызстане, Туркменистане и Узбекистане

СӨЗ БАШЫ

Азыркы кезде тездеп жаткан ааламдашуунун жүрүшүнө кошулуп өрчүп бараткан миграциялык иш-аракеттерди жөнгө салуу зарылчылыгы жаралды жана бул иш комплекстүү мамиле кылууну талап кылган секторлор аралык күбүлүш болуп калды. Өлкөлөр ортосундагы миграцияга тиешеси бар мекемелердин бирге аракет кылуусу жана аны түрдүү аспектилерде туруп натыйжалуу башкаруу бул - байкалып жаткан улуттук, аймактык, эл аралык деңгээлдеги миграцияларга байланыштуу маселелерди чечүүгө ташталган негизги кадам болуп саналат. Бардык өлкөлөрдүн миграция тармагындагы жыргалчылыгы үчүн Миграция боюнча Эл аралык уюму (МЭАУ) миграцияга тиешеси бар жана ал боюнча саясат жүргүзүп иш алып бара турган мамлекеттик кызматкерлердин деңгээлин жогорулатуу максатында биргеликте иш алып барууда. МЭАУнун бул принципалдуу кадамы иш издеп жер которгон адамдардын (мигранттардын), алардын үй-бүлөлөрүнүн кыйынчылыктарын жеңилдетүүнү, аларга өз убагында жардам берүүнү максат кылат. Ал эми бул мүдөө сапаттуу мамлекеттик кызмат аркылуу, ошондой эле анын иш билги кызматкерлери тарабынан ишке ашырылып, жакшы натыйжа берет деп ишенсек болот.

Ушул миграциялык иш-аракеттерди татыктуу түрдө аткарып, анын алдыга койгон өнүгүү стратегиясы менен пландарын ийгиликтүү ишке ашырчу муниципалдык жана мамлекеттик сапаттуу адистерди даярдоону асыл максат кылган МЭАУ менен Кыргыз Республикасынын Президентине караштуу Мамлекеттик башкаруу академиясынын ортосунда 2015-жылы узак убакытка кызматташуу боюнча Макулдашуу бекитилген.

Мамлекеттик башкаруунун түрдүү тармактарындагы кызматкерлерде өзүнүн эне тилинде миграциялык маселелерди үйрөнүп-билүү мүмкүнчүлүктөрү болушу үчүн, ошондой эле Макулдашуудагы тапшырмаларды аткарууга жана коюлган максаттарга жетишүүгө көмөк берет деген максатта Миграция боюнча Эл аралык уюм Кыргыз Республикасынын Президентине караштуу Мамлекеттик башкаруу академиясы менен биргеликте миграциялык терминдердин орусча-кыргызча глоссарийин (сөздүгүн) иштеп чыгышты.

Колуңуздардагы сөздүк Кыргызстандын миграциялык саясаты натыйжалуу жүрүүсүнө көмөк көрсөтүү менен бирге, карапайым мигранттарга жана алардын үй-бүлөлөрүнө керектүү жардамын тийгизет деп үмүттөнөбүз.

Деян Кесерович

Борбордук Азиянын Миграция боюнча Эл аралык уюмунун координатору, Казакстан, Кыргызстан, Түркмөнстан жана Өзбекстандагы Миграция боюнча Эл аралык уюмунун миссиясынын башчысы.

СПИСОК АББРЕВИАТУР

АГУПКР	Академия государственного управления при Президенте Кыргызской Республики
ГГМ	Глобальная группа по миграции
ГКММ	Глобальная комиссия по международной миграции
ГФМР	Глобальный форум по миграции и развитию
ДССБ	Документы по Стратегии сокращения бедности
ИРЦМ	Информационно-ресурсный центр для мигрантов
КР	Кыргызская Республика
МиР	Миграция и развитие
МОМ	Международная организация по миграции
МОТ	Международная организация труда
ОБСЕ	Организация по безопасности и сотрудничеству в Европе
ООН	Организация Объединённых Наций
ПД	зд.: Национальный план действий по вопросам миграции и развития
ПРООН	Программа развития Организации Объединённых Наций
СНГ	Содружество Независимых Государств
США	Соединённые Штаты Америки
УВКБ ООН	Управление Верховного комиссара Организации Объединённых Наций по делам беженцев
УВКПЧ	Управление Верховного комиссара Организации Объединённых Наций по правам человека
ЦА	Центральная Азия
ЮНДАФ	Рамочная программа Организации Объединённых Наций по оказанию помощи в целях развития
ЮНФПА	Фонд Организации Объединённых Наций в области народонаселения

КЫСКАРТЫЛГАН АТАЛЫШТАРДЫН ТИЗМЕСИ

КРПМБА	Кыргыз Республикасынын Президентине караштуу Мамлекеттик Башкаруу Академиясы
МГТ	Миграция боюнча глобалдык топ
ЭМГК	Эл аралык миграция боюнча глобалдык комиссия
МӨБДФ	Миграция жана өнүгүү боюнча бүткүл дүйнөлүк форум
ЖКСД	Жакырчылыкты кыскартуу стратегиясы боюнча документтер
ММРБ	Мигранттар үчүн маалыматтык-ресурстук борбор
КР	Кыргыз Республикасы
МжӨ	Миграция жана өнүгүү
МЭАУ	Миграция боюнча Эл Аралык Уюму
ЭЭУ	Эл аралык эмгек уюму
ЕККУ	Европадагы Коопсуздук жана Кызматташтык Уюму
БУУ	Бириккен Улуттар Уюму
АП	Миграция жана өнүгүү маселелери боюнча улуттук иш-аракеттердин планы
БУУӨП	Бириккен улуттар уюмунун өнүктүрүү программасы
КМШ	Көзкарандысыз мамлекеттердин шериктештиги
АКШ	Америка Кошмо Штаттары
БУУ КЖКБ	Качкындар маселеси боюнча БУУнун Жогорку комиссарынын башкармалыгы
БУУ АУЖКБ	Адам укуктары боюнча БУУнун Жогорку комиссарынын башкармалыгы
БА	Борбордук Азия
ЮНДАФ	Өнүктүрүү максатындагы жардам берүү боюнча БУУнун алкактык программасы
ЮНФПА	БУУнун калкты жайгаштыруу боюнча фонду

А

1. **Адаптация** (от лат. adaptatio — приспособление) – процесс приспособления человека к новым условиям:

- социально-демографическая адаптация - установление новых и ослабление старых родственных дружественных связей;
- адаптация, связанная со сменой статуса населённого пункта – отказ от привычек, традиций, приспособление к новым видам поведения в связи с переездом, например, из села в город;
- адаптация, связанная с переселением в районы с различными природными условиями и географическим положением (адаптация физиологическая и психологическая).

Адаптация (лат. сөз. adaptatio – ылайыкташуу) – адамдын жаңы шартка аздан ылайыкташуусу жана көнүп кетүүсү:

- социалдык-демографиялык адаптация – жаңы байланыштардын түзүлүүсү жана эски туугандык, достук байланыштардын бошоңдоосу;
- жашаган жердин статусу өзгөргөндө, салт менен адаттардан баш тартып жаңы жүрүм-турумга үйрөнүү, жаңы турак жайга көнүп кетүү: мисалы, айылдан шаарга көчүү, кабат үйдөн жер үйгө түшүү; табигый шарттары ар кандай жана географиялык абалы окшош эмес бир аймактан экинчи аймакка көчүп баргандагы шартка ылайыкташуу жана көнүп кетүү (физиологиялык жана психологиялык адаптация). Мисалы, Оштон Сибирге барып иштөө.

Источники:

(а) Демографический понятийный словарь / Под ред. Л.Л. Рыбаковского; Центр социального прогнозирования. М., 2003. С. 6 - 7.

(б) Юдина Т.Н. Миграция: словарь основных терминов: Учеб. пособие. — М.: Издательство РГСУ; Академический Проект, 2007. С.8-9.

2. **Адмиссия** – разрешение въехать в страну. Иностранцу «разрешено въехать», если он пересек пункт пропуска (авиа, морской или автомобильный), и ему было дано разрешение должностными лицами, осуществляющими контроль на границе. Въезд иностранца, который осуществлен тайно, не считается «разрешенным».

Адмиссия – чет мамлекетке кирүү боюнча уруксат. Чет өлкөлүк адамга пропуск берилүүчү бөлүмдөн өтүп баратканда чек ара кызматкерлери тарабынан катталган болсо, анда ал адам (авиа, деңиз же автомобиль менен) бул өлкөгө кире алат. Чет өлкөлүк адам жашыруун киргенде “уруксат” берилди деп эсептелбейт.

Источник: Р.Перрушу. Международное миграционное право: глоссарий терминов, 2005 г. Режим доступа: https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_2_rus.pdf

3. **Алматинский процесс** – это региональный консультативный процесс по защите беженцев и международной миграции в, из и по Центральной Азии, который был задуман в 2010 году и введен в действие 5 июня 2013 года в ходе Министерской Конференции по вопросам защиты беженцев и международной миграции в г. Алматы, Казахстан. По итогам конференции были приняты два документа:

- *коммюнике*, провозглашающее договоренность государств посредством регионального диалога отвечать вызовам в результате миграционных передвижений

в Центрально-Азиатском регионе, практического сотрудничества и установления необходимых национальных законодательных рамок для обеспечения прав человека, и долгосрочные решения, касательно вопросов по беженцам;

- *Операционный Механизм Алматинского процесса*, определяющий цели Процесса, членство, План Действий Председательства и Службы Поддержки, участие наблюдателей и регулярность встреч.

Государства-участники: Афганистан, Азербайджан, Республика Казахстан, Кыргызская Республика, Таджикистан, Турция, Туркменистан

Государства-наблюдатели: Иран, Пакистан

Алматы процесси – бул качкындарды жана эл аралык мигранттарды коргоо боюнча Орто Азия чөлкөмүндөгү кеңеш берүүчү административдик процесс, ал 2010-жылы киргизилип, 2013-жылы 5-июнда Казакстандын Алматы шаарында эл аралык миграция жана качкындар маселелери боюнча Министрликтин Конференциясында ишке ашырылган. Конференциянын иш жыйынтыгында төмөндөгү эки документ кабыл алынган:

- Коммюнике - Борбордук Азия чөлкөмүндө күчөгөн миграцияны жөнгө салып, андан жаралган суроолорго жооп берет, мамлекеттер аралык сүйлөшүүлөрдөн улам кабыл алынган келишимдердин аткарылышын көзөмөлдөйт жана өз ара кызматташып, зарыл болгон мыйзамдарды киргизет, ошондой эле адам укуктарын коргоо алкагында качкындар менен мигранттардын маселелерин чечүү боюнча иш-аракеттердин мөөнөтүн бекитет.
- Алмата процессинин операциялык Механизми Процессин максатын аныктайт, мүчөлүккө кабыл алат, Төрагалыктын иш-аракет Планын тастыктайт, колдоо кызматын көргөзөт, байкоочулардын катышуусун жөндөйт жана жолугушуулардын ирет-тартибин белгилейт.

Катышуучу мамлекеттер: Афганистан, Азербайжан, Казакстан Республикасы, Кыргыз Республикасы, Тажикстан, Түркия, Түркмөнстан

Байкоочу мамлекеттер: Иран, Пакистан

Источник: официальный сайт УВКБ ООН в ЦА, раздел Алматинский процесс: <http://www.unhcr.kz/rus/almatyprocess/>

4. **Апатрид** – лицо, не являющееся гражданином какого-либо государства. *См. также: Лицо без гражданства.*

Апатрид – кайсы бир мамлекеттин жараны болуп саналбаган адам. *Кар.: Эч бир өлкөнүн атуулдугун албаган киши.*

5. **Ассимиляция** (от лат. assimilatio – уподобление) – адаптация одной этнической или социальной группы, обычно меньшинства, к другой, потеря ею своих отличительных черт и замена чертами другой группы. Ассимиляция означает принятие языка, традиций, ценностей и поведения либо даже фундаментальных жизненных интересов и изменение сознания принадлежности.

Ассимиляция – (лат. сөз assimilation – сыяктануу, окшошуу) – этностук же социалдык топтун келген жерине ылайыкташуусу. Адатта аз сандуу топ өзүлөрүн башкалардан айырмалоочу белгилерин жоготот жана жаңы отурукташкан аймагындагы элдикине алмаштырат. Ассимиляция бул - башка тилди, салтты, жүрүм-турумду жана бөлөк баалуулуктарды кабыл алуу, ал тургай жашоо кызыкчылыктарын түп-тамырынан бери бузушу жана бир өзүнө таандык аң-сезиминин өзгөрүшү.

Источник: Р.Перрушу. Международное миграционное право: глоссарий терминов, 2005 г. Режим доступа: https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_2_rus.pdf

Б

6. **Беженец (конвенционный, признанный)**, согласно Конвенции ООН о статусе беженцев 1951 г. - лицо, которое «в силу вполне обоснованных опасений стать жертвой преследований по признаку расы, вероисповедания, гражданства, принадлежности к определенной социальной группе или политических убеждений находится вне страны своей гражданской принадлежности и не может пользоваться защитой этой страны или не желает пользоваться такой защитой вследствие таких опасений». Кыргызская Республика присоединилась к Конвенции 1951 года о статусе беженцев и ее Протоколу 1967 года в 1996 году. Закон Кыргызской Республики «О беженцах» был принят 25 марта 2002 года.

Беженец мандатный – лицо, отвечающее критериям Устава Управления Верховного Комиссара ООН по делам беженцев (УВКБ ООН) и имеющее право на защиту ООН. Такая защита предоставляется Верховным Комиссаром, независимо от того, находится он/она или нет в стране, подписавшей Конвенцию о статусе беженцев 1951 г. или Протокол 1967 г., а также признаны ли он/она принимающей страной беженцем в соответствии с каким-либо из этих документов.

Беженцы в движении – беженцы, которые (хотя их и не вернули в страну, где они могут подвергнуться преследованиям) получили отказ в убежище, или не могут найти страну, которая могла бы рассмотреть их дело; перемещающиеся из одной страны в другую в поисках убежища.

Беженцы де-факто – лица, не признанные беженцами в соответствии с Конвенцией ООН о статусе беженцев, 1951 г. и Протоколом, касающимся статуса беженцев, 1967 г., но которые не могут или не хотят по причинам, признанным обоснованными, вернуться в страну своего гражданства или в страну постоянного проживания, если у них нет гражданства.

Беженцы на месте (беженцы сюр плас) – лица, которые не являются беженцами при выезде из страны своего происхождения, но которые становятся таковыми позднее (т.е. у них появляется вполне обоснованное опасение стать жертвами преследования). Беженцы сюр плас могут опасаться преследований из-за военного переворота на своей родине, начала или нарастания репрессий после своего отъезда. Признание статуса беженца сюр плас зависит от политики государства, где лицо просит убежище.

Качкындар (конвенция тарабынан таанылган) – “Кайсы бир адам (же топ) жашаган элинен терисинин өңү, диний ишеними, атуулдугу боюнча, өзүнчө социалдык топко тиешелүүлүгү жана саясий ынанымы боюнча жерилсе, кооптуулук туулса, куугунтукка дуушар болсо, курмандыкка айлануу коркунучу жаралса, ага жараша ал өлкөнүн коргоосун ала албаса же аны каалабай башка мамлекетке качып чыгып жашап турса анда ал (же алар) БУУнун 1951-жылы кабыл алган Конвенциясына ылайык качкын статусун ала алат.” Кыргыз Республикасы 1966-жылы чыккан качкындардын статусу боюнча түзүлгөн бул Конвенцияга жана анын 1967-жылдагы Протоколуна 1996-жылы кошулган. Кыргыз Республикасынын “Качкындар жөнүндө мыйзамы 2002-жылы 25-мартта кабыл алынган.

Мандаттуу качкындар – Туш болгон абалы боюнча БУУнун Жогорку Башкармалыгынын Комиссарынын качкындардын иши боюнча (БУУ КЖКБ) Уставынын критерийлерине жооп берген жана БУУнун коргоосуна укугу бар адамдар. Мындай коргоо Жогорку Комиссар тарабынан берилет, аны менен бирге ал (эркек же аял) баш калка тапкан мамлекет БУУнун 1951-жылдагы качкындар боюнча кабыл алынган Конвенциясына же 1967-жылдагы Протоколу боюнча мүчө болуп кирген кирбегенине карабастан качкын деген статус берилет.

Кыймылдагы качкындар – бул качкындарга (аларды куугунтуктоого дуушар болгон өлкөсүнө кетирип жиберилбесе, жеткирип салышпаса дагы) эч бир өлкө баш калка бербегендиктен же алардын ишин карай турган мамлекет табылбагандыктан аймактан аймакка өтүп байыр алар жер издеп жүргөндөр кирет.

Де-факто качкындар – БУУнун 1951-жылдагы Конвенциясына жана 1967-жылдын Протоколуна туура келбегендиктен качкын катары таанылбаган, андыктан статус берилбеген, бирок алар кайсы бир себептер менен же жөн гана мүмкүнчүлүктөрү же каалоосу болбогондуктан, мындан улам карманар негиздери жоктугунан башка мамлекеттер жарандык бербеген, эки ортодо калган же айласыздан өзүнүн жарандык мамлекетине кайрылып келишкен адамдар.

Ордундагы качкындар (сюр плас качкындар) – өзүнүн туулуп-өскөн мамлекетинен чыкканда качкын болуп эсептелбеген, бирок кийин кайтып барганында качкынга айланарына көзү жетип келген өлкөсүнөн баш калка сураган адамдар (башкача айтканда кайтып барганында куугунтуктоого дуушар болору, ал тургай курмандыкка айлануу коркунучу барын билгендер). Сюр плас качкындар өзүнүн мамлекетинен кеткенден кийин аскер төңкөрүштөрүнүн болуп кетишинен, репрессиялардын башталарынан же күчөшүнөн коркушат. Сюр плас качкындардын статуска ээ болуусу баш калка сураган мамлекеттин саясатына байланыштуу болот.

Источники:

(а) Официальный сайт ООН, раздел Конвенции и соглашения: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/refugees.shtml

(б) Официальный сайт Министерства юстиции Кыргызской Республики, раздел Нормативно-правовые акты, Закон Кыргызской Республики «О беженцах» от 25 марта 2002 года: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/999?cl=ru-ru>

(в) Р.Перрушу. Международное миграционное право: глоссарий терминов, 2005 г. Режим доступа: https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_2_rus.pdf

7. **Безвозвратная миграция** (постоянная миграция, переселение) – миграция, предполагающая окончательную смену постоянного места жительства и являющаяся источником формирования постоянного состава населения заселяемой местности.

Кайтып келбес миграция (туруктуу миграция, көчүп кетүү) – жашаган жерин биротоло алмаштырган жана келген жерине туруктуу жашап, жергиликтүү элдин арасына сиңип, алардын санын көбөйткөн миграция.

8. **Бипатрид** – лицо, имеющее гражданство двух или более государств.

Бипатрид – эки же андан көп мамлекеттин жарандыгына ээ болгон адам.

В

9. **Вахтовая миграция** – обусловлена сложностью длительной работы и пребывания человека в районах с экстремальным климатом, тяжелыми условиями труда, поэтому используется режим с постоянным чередованием работы в одном регионе и отдыха в другом в течение определенного времени, необходимого для восстановления.

Вахталык миграция – оор жумушта жана табияты катаал жерде иштеген жумушчуларды каржалуудан сакташ үчүн белгилүү мөөнөткө кезектештирип эс алдыруу менен иштетүү ыкмасы (вахтовый метод). Мындай шарттарга байланыштуу, адамдар иштөө мөөнөтү бүткөн соң орун которушуп башка ыңгайлуу аймактарга барып эс алып келишет.

10. Вид на жительство в Кыргызской Республике – «документ, дающий право иностранным гражданам или лицам без гражданства на постоянное или временное проживание в Кыргызской Республике» и выступает как «удостоверение личности иностранного гражданина или лица без гражданства во время его пребывания на территории Кыргызской Республики». Постоянный вид на жительство в Кыргызской Республике выдаётся сроком на 5 лет, временный – на 1 год с возможностью продления. До получения вида на жительство иностранный гражданин или лицо без гражданства должны прожить на территории Кыргызской Республики не менее 6 месяцев.

Кыргыз Республикасында жашай туруу укугу – “Бул документ чет өлкөлүк жарандардын жана атуулдугу жок адамдардын Кыргыз Республикасынын аймагында туруктуу жашай турууга жана убактылуу болууга укугу барын ырастап турат”. Кыргыз Республикасында туруктуу жашай туруу укугу 5 жылга, убактылуу болууга 1 жыл узартуу мүмкүнчүлүгү менен берилет. Чет өлкөлүк жаран же атуул болуп эсептелбеген адам жашап туруу укугуна ээ болгончо Кыргыз Республикасынын территориясында 6 айдан кем эмес убакыт жашай алат.

Источники:

(а) Официальный сайт Министерства юстиции Кыргызской Республики, раздел Нормативно-правовые акты, Закон Кыргызской Республики «О гражданстве Кыргызской Республики» от 21 мая 2007 года. Режим доступа: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/999?cl=ru-ru>

(б) Официальный сайт Министерства юстиции Кыргызской Республики, раздел Нормативно-правовые акты, «Положение о порядке оформления и выдачи временного и постоянного видов на жительство иностранным гражданам и лицам без гражданства на территории Кыргызской Республики» (утверждено Постановлением Правительства Кыргызской Республики № 626 от 13 ноября 2008 года). Режим доступа: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/59556?cl=ru-ru>

11. Виды миграции – классификация миграции населения по критериям, например:

(а) по географическому признаку:

(I) внутренняя;

(II) внешняя: эмиграция, иммиграция, реэмиграция, репатриация (классы внешней миграции: межконтинентальная, внутриконтинентальная);

(б) в структурном отношении может быть срез миграции возрастной, половой, семейный, этнический, образовательный, квалификационный и пр.;

(в) по времени пребывания:

(I) постоянная (безвозвратная);

(II) временная (возвратная):

а. классы: краткосрочная, долгосрочная;

б. порядки: регулярные (маятниковая, приграничная (фронтальеры); нерегулярные (челночные, вахтовые, сезонные)

(г) по целям:

(I) экономическая (трудовая, коммерческая);

(II) учебная;

(III) воссоединение, создание семьи;

(IV) религиозная (паломничество);

(V) отдых, туризм;

(VI) ведение традиционного хозяйства (кочевничество);

(д) по способу вовлечения:

(I) добровольная;

(II) принудительная;

(III) вынужденная (беженцы, лица, желающие получения убежища, внутренне перемещённые лица);

(е) по степени законности:

- (I) легальная;
- (II) нелегальная.

Миграциянын түрлөрү – элдик миграциянын классификациясынын критерийлерге бөлүү, мисалы:

(а) географиялык белги менен:

- (I) ички
- (II) тышкы: эмиграция, иммиграция, реэмиграция, репатриация (тышкы миграциянын классы: континент аралык, ички континенталдык);

(б) структурага салыштырганда миграция жаш куракка, жыныска, үй-бүлөлүү болушуна, этностукка, билимге, квалификацияга ж.б. байланыштуу болушу мүмкүн;

(в) туруу убактысы:

- (I) туруктуу (кайтып келбөөчү);
- (II) убактылуу (кайта келүүчү):
 - а. классы: кыска мөөнөт, узак мөөнөт;
 - б. тартиби: дайыма (маятниктүү, чек аралык (фронтальерлер); анда-санда (челноктуу, вахталуу, убактылуу-сезондуу).

(г) таксаты боюнча:

- (I) экономикалык (эмгек, коммерциялык);
- (II) окуу, билим алуу;
- (III) баш кошуу, үй-бүлө түзүү;
- (IV) диний (зыярат);
- (V) эс алуу, туризм;
- (VI) салттуу чарба жүргүзүү (көчмөн жашоо);

(д) кирүү себептери:

- (I) өз эрки менен;
- (II) зордук менен;
- (III) айласыздар (качкындар, баш калка издегендер, мамлекеттин ичинде жүргөн адамдар);

(е) мыйзам боюнча:

- (I) уруксат менен (легалдуу);
- (II) уруксаты жок (легалсыз).

Источник: Практическая демография / Под ред. Л.Л. Рыбаковского; Центр социального прогнозирования. М., 2005.- Гл.6.

12. Виза – «отметка в действительном документе иностранного гражданина или лица без гражданства, признанного Кыргызской Республикой, и разрешающая въезд в Кыргызскую Республику, пребывание на ее территории, выезд из Кыргызской Республики и транзитный проезд». Виза является подтверждением сотрудником консульской службы (в паспорте или удостоверении личности) того, что сотрудник в момент выдачи визы считает владельца паспорта или удостоверения личности подпадающим под категорию негражданина, которому разрешается въезд в страну в соответствии с ее законодательством.

Виза – «чет өлкөлүк жаранды же атуулдугу жок адамды Кыргыз Республикасы кабыл алып таанып жана өзүнүн аймагында болууга уруксат берилген соң, Кыргыз Республикасынан чыккандардын жана ал аркылуу (транзит менен) өткөндөрдүн аныктоочу документине коюлган белги» болуп саналат. Консулдук кызматкерлер тарабынан (паспорту же адамдын кимдигин аныктоочу күбөлүгү боюнча) текшерилип виза берилери менен чет элдик адам мыйзам боюнча өлкөгө расмий түрдө кирүүгө уруксат алды деп эсептелинет.

Источники:

- (а) Официальный сайт Министерства юстиции Кыргызской Республики, раздел Нормативно-правовые акты, Закон Кыргызской Республики «О внешней миграции» от 17 июля 2000 года. Режим доступа: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/350?cl=ru-ru>
- (б) Р.Перрушу. Международное миграционное право: глоссарий терминов, 2005 г. Режим доступа: https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_2_rus.pdf

13. Визовый режим – режим, при котором граждане иностранного государства имеют право въезжать, выезжать, следовать транзитом, передвигаться и пребывать на территории Кыргызской Республики на основании действительной визы, порядок получения которой устанавливается законодательством Кыргызской Республики.

Визалык режим – бул тартиптин алдында башка өлкөлөрдүн жарандары Кыргыз Республикасынын аймагына кирүүгө, чыгууга, транзит менен өтүүгө, жүрүүгө Кыргыз Республикасынын мыйзамы менен бекитилген виза берүү иш-аракети аткарылгандан кийин уруксат алат.

Источник: Официальный сайт Министерства юстиции Кыргызской Республики, раздел Нормативно-правовые акты, Закон Кыргызской Республики «О внешней миграции» от 17 июля 2000 года. Режим доступа: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/350?cl=ru-ru>

14. Внешняя (международная) миграция – «перемещение физических лиц на территорию Кыргызской Республики или за пределы Кыргызской Республики».

Тышкы (эл аралык) миграция – Кыргыз Республикасынын жарандарынын чет өлкөлөрдө же мамлекетибиздин чек арасынын сыртына жүрүүсү.

Источник: Официальный сайт Министерства юстиции Кыргызской Республики, раздел Нормативно-правовые акты, Закон Кыргызской Республики «О внешней миграции» от 17 июля 2000 года. Режим доступа: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/350?cl=ru-ru>

15. Внутренняя миграция – передвижение людей из одного региона страны в другой с целью или намерением поиска нового места проживания. Такая миграция может быть временной или постоянной. Внутренние мигранты перемещаются, но остаются в пределах территории страны своего происхождения (напр., миграция из сельской местности в города).

Ички миграция – Өлкөнүн бир аймагынан башка аймагына жаңы жашоо, жумуш издөө максаты менен жарандардын көчүп-конуусу. Мындай миграция убактылуу же туруктуу болушу мүмкүн. Ички мигранттар өзү туулуп-өскөн өлкөсүндө калышат (мисалы: айыл жеринен шаарга көчүү).

Источник: Р.Перрушу. Международное миграционное право: глоссарий терминов, 2005 г. Режим доступа: https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_2_rus.pdf

16. Всемирный день беженцев – провозглашен Генеральной Ассамблеей ООН 4 декабря 2000 года (Резолюция № 55/76). Отмечается 20 июня.

Дүйнөлүк качкындардын күнү – БУУнун Генералдык Ассамблеясы тарабынан (№ 55/76 Резолюциясы) 2000-жылы 4-декабрда жарыялаган. Дүйнөлүк качкындар күнү 20-июнь болуп саналат.

17. Всемирный обзор ценностей (англ. **World Values Survey, WVS**) – всемирная сеть социологов, изучающих изменение ценностей и их влияние на социальную и политическую жизнь, во главе с международной группой учёных с штаб-квартирой в Стокгольме, Швеция. WVS состоит из

исследований, объединяющих около 100 стран, которые охватывают 90% населения. Учёные проводят опросы посредством стандартизированных опросных листов, через которые делают выводы об изменениях в ценностях касательно религии, демократии, системы управления в стране, защиты окружающей среды и оценки собственного благополучия. Всего проведено 6 волн исследований общественного мнения с 1981 по 2014 год.

Баалуулуктарга бүткүл дүйнөлүк сереп – (англ. Word Values Survey, WVS) – Баалуулуктардын өзгөрүүсүн жана алардын социалдык жана саясий турмушка таасирин изилдөө максатында түзүлгөн бүткүл дүйнөлүк социологдор бирикмесинин башкы кеңсесин Швециянын Стокгольм шаарына жайгашкан илимпоздордун тобу жетектейт. Алардын иш-чаралары WVS изилдөөлөрдөн турат жана 100 өлкөнүн жарандарынын 90%ын камтыйт. Илимпоздор калыптанып калган суроолор жазылган баракчалардын жардамы менен сурамжылоолорду жүргүзүшүп, алынган жоопторго жараша мамлекеттик башкарууга, демократияга, айлана-чөйрөнү коргоого, калктын жашоо деңгээли боюнча жана динге тиешелүү маалыматтарды алышып ошолор боюнча баалуулуктардын өзгөрүүсүнө баа берип бүтүм чыгарышат. Коомчулуктун көз караштарын изилдөөлөр жалпы 6 иш-аракет менен 1981-жылдан 2014-жылга чейин жүргүзүлгөн.

Источник: Официальный сайт World Values Survey <http://www.worldvaluessurvey.org/wvs.jsp>

18. Возрастной состав населения – распределение населения по возрастным группам. В статистике ООН выделяют:

- (а) детский возраст - лица до 14 лет;
- (б) взрослое трудоспособное население - люди от 15 до 65 лет;
- (в) пожилое население – лица старше 65 лет.

Калктын жаш-курагынын камтылышы – Элди жаш курактык топторго бөлүштүрүү. Бул БУУнун статистикасында төмөнкүчө бөлүп көрсөтүлгөн:

- (а) курагы 14 жашка чейинки балдар;
- (б) ишке жарактуу чоң адамдар – 15 жаштан 65 жашка чейин;
- (в) улгайган адамдар – 65 жаштан кийинкилер.

19. Временная (возвратная) миграция. *См.: Виды миграции, Краткосрочная миграция, Долгосрочная миграция.*

Убактылуу (кайтып келүүчү) миграция. Кар.: миграциянын түрлөрү, Кыска мөөнөттүү миграция, Узак мөөнөттүү миграция.

Г

20. Гастарбайтер (от нем. Gastarbeiter – дословно «гостящий работник») – жаргонизм, обозначающий рабочего-эмигранта, нанимаемого на менее выгодных условиях по сравнению с гражданами данной страны. Гастарбайтерами считаются выходцы из более экономически бедных стран. Изначально термин был введён для обозначения приглашённой в Германию в начале 1960-х годов дешёвой рабочей силы из Португалии, Турции, Греции и других стран для удовлетворения спроса на неё растущей немецкой экономики.

Гастарбайтер (нем. тил. Gastarbaiter – сөзмө-сөз которгондо “конок жумушчу”) – жумушчу-эмигрантка берилген лакап ат (жаргон), алар мамлекеттин башка жарандарына караганда начар шартта иштешет. Гастарбайтер катары экономикасы төмөн кедей мамлекеттерден чыгып, башка өлкөлөргө барып иштеген жумушчуларды эсептешет. Бул терминге айланган аталышка 1960-жылы немецтердин өсүп жаткан экономикасындагы кара күч таңсыктыгын

канааттандыруу үчүн Германияга Португалиядан, Түрциядан, Грециядан жана башка мамлекеттерден арзан жумушчу күч катары чакырылган жумушчулар алгач ээ болушкан.

21. **Гендер** (от лат. genus «род») – социальный пол, характеризующий поведение человека в обществе и восприятие его обществом, может восприниматься как стандарт мужского и женского поведения, заданный обществом. Например, в Таиланде распознаётся пять гендеров, включая катой (мужчины, сменившие пол на женский) и два гендера лесбиянок, отличающихся маскулинностью и феминностью. У чукчей до конца XX века различались следующие гендеры: мужчины-гетеросексуалы, мужчины-гетеросексуалы, носившие женскую одежду, мужчины-гомосексуалы, носившие женскую одежду, женщины-гетеросексуалки и женщины, носившие мужскую одежду.

Гендер (лат. тил. genus (род) – социалдык белги, адамдын жүрүш-турушуна мүнөздөмө берип, анын коомчулук тарабынан сыпатталышы, аялдардын жана эркектердин жүрүш-турушунун калк ичинде калыптанган стандарт катары кабыл алынышы. Мисалы, Таиландда гендердин беш түрү таанылган, алардын ичинде (эркектик жынысын аялдыкына алмашкан) эки түрдөгү лесбияндар бар, алар маскулиандык жана феминдик болуп бөлүнүшөт. Чукчалар XX кылымдын аягына чейин төмөнкү гендерге бөлүнүшчү: эркек-гетеросексуалдар, аялдардын кийимин кийүүчү эркек гетеросексуалдар, эркек-гомосексуалдар, аялдардын кийимин кийүүчүлөр, аял-гетеросексуалдар жана эркектердин кийимин кийүүчү аялдар.

Источник: Н.И.Козлов. Гендер: чем определяется наш социальный пол? – Энциклопедия практической психологии. Режим доступа: http://www.psychologos.ru/articles/view/gender_dvoe_zn_chem_opredelyaetsya_nash_socialnyy_pol_vop_zn

22. **Глобальная группа по миграции (ГГМ) (Global Migration Group)** – межучрежденческий орган, который состоит из 14 агентств ООН, Международной организации труда (МОТ) и Всемирного банка, одним из учредителей которого является УВКПЧ, и призван содействовать применению соответствующих международных договоров и норм, связанных с миграцией, а также более согласованного подхода к решению проблемы международной миграции.

Миграция боюнча дүйнөлүк топ (МГТ) (Global Migration Group) – мекемелер аралык орган, ага БУУнун 14 агентствосу, Эл аралык эмгек уюму (ЭЭУ) жана Дүйнөлүк банк бириккен. БУУ АУЖКБсы анын түзүүчүлөрүнүн бири болуп эсептелет жана миграция менен байланышкан эл аралык келишимдер менен нормалардын колдонулуусуна жардам көрсөтөт жана дүйнөлүк миграцияга тиешелүү маселелердин өз ара макулдашуу менен чечилишине көмөктөшөт.

Источник: Официальный сайт ООН <http://www.un.org/>.

23. **Глобальная комиссия по международной миграции (ГКММ)** – создана по инициативе Генерального секретаря ООН в 2003 году и призвана предоставлять инструменты, которые могли бы использовать государства и другие участники для более эффективного и всестороннего решения проблемы международной миграции.

Эл аралык миграция боюнча глобалдык комиссия (ЭМГК) – БУУнун Генерал секретарынын демилгеси менен 2003-жылы уюштурулган. Мамлекеттер жана катышчулар эл аралык миграция проблемаларынын чечимдерин эффективдүү жана ар тараптуу пайдаланууга мүмкүнчүлүктөрү болуш керек.

Источник: Официальный сайт ООН <http://www.un.org/>

24. **Глобальный форум по миграции и развитию (ГФМР)** – добровольный, необязательный и неофициальный консультативный процесс, организуемого всеми государствами — членами ООН и наблюдателями, и открытого для них, является платформой, на которой правительства решают вопросы, связанные с международной миграцией и развитием, на систематической и всеобъемлющей основе.

Миграция жана өнүгүү боюнча дүйнөлүк форум (МӨГФ) – БУУнун мүчөлүгүнө кирген баардык мамлекеттер жана байкоочу өлкөлөр топтолгон, ыктыярдуу, бирок милдеттүү жана официалдуу эмес кеңеш берүүчү уюм. Буга жараша бул форум баардыгына ачык аянт болуп берип, ал жерден өкмөттөр миграция жана өнүгүү боюнча баардыгын камтыган маселелерин чечишет.

Источник: Официальный сайт ООН <http://www.un.org/>

25. **Государственная граница** – линия и проходящая по этой линии вертикальная поверхность, определяющие пределы государственной территории (суши, вод, недр и воздушного пространства) страны, то есть пространственный предел действия государственного суверенитета государства.

Мамлекеттик чек ара – Эки мамлекеттин ортосунан өтүп, бул өлкөлөрдүн аймактарын бөлгөн жана алардын ээликтерин аныктаган тилке (курбакта, деңизде, жер асты жана аба мейкиндигинде), башкача айтканда, ал өлкөнүн мамлекеттик эгемендүүлүк мейкиндигин тастыктайт.

Источник: Официальный сайт Министерства юстиции Кыргызской Республики, раздел Нормативно-правовые акты, Закон Кыргызской Республики «О государственной границе Кыргызской Республики» от 16 мая 2015 года. Режим доступа: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/111141>

26. **Государственная программа КР по урегулированию миграционных процессов на 2007-2010 гг.** – программа, принятая Постановлением Правительства КР в 2007 г. (утратило силу в 2013 г.) для достижения регулируемости миграционных потоков в целесообразных, с государственных позиций, объемах и направлениях. Приоритетными задачами программы являлись: совершенствование нормативной правовой базы, учета и регистрации миграции населения, и регулирование процессов внешней трудовой миграции.

2007-2010-жылдардагы Кыргыз Республикасынын миграциялык иш-аракеттерди жөнгө салууга багытталган мамлекеттик программа – 2007-жылы КРнын Өкмөтүнүн Токтому менен кабыл алынган программа (2013-жылы күчүн жоготкон). Миграциянын агымын мамлекеттик өңүткө салып, анын көлөмү менен багытын жөндөө максатында кабыл алынган программа. Программанын негизги тапшырмалары катары төмөнкүлөр саналган: калктын миграциясынын укуктук нормативдик базаларын өнүктүрүү, анын каттоосун жана эсепке алынуусун жакшыртуу жана тышкы эмгек миграциясынын жүрүшүн жөнгө салуу.

Источник: Официальный сайт Министерства юстиции Кыргызской Республики, раздел Нормативно-правовые акты, Постановление Правительства Кыргызской Республики «О Государственной программе Кыргызской Республики по регулированию миграционных процессов на 2007-2010 годы» от 25 сентября 2007 года. Режим доступа: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/58570?cl=ru-ru>

27. **Гражданство Кыргызской Республики** – «устойчивая правовая связь лица с Кыргызской Республикой, выражающаяся в совокупности их взаимных прав и обязанностей». Гражданство предполагает взаимное соблюдение обязательств: человек обязуется соблюдать законы

государства и выполнять установленные им обязательства, а государство гарантирует человеку права и свободы согласно конституции страны.

Кыргыз Республикасынын жарандыгы – Кыргыз Республикасы менен анын жарандарынын туруктуу түрдөгү укуктук байланышы. Бул байланыш алардын ортосундагы ачык түрдөгү укук жана милдет жыйындыларынан турат. Жарандык - бул эки тараптуу милдеттенмени сактоо дегендик. Адамдар өзү жаран болгон мамлекеттин мыйзамдарын сактоого милдеттүү, мамлекет өз конституциясынын негизинде адамдардын укук жана эркиндиктерин сактоого кепилдик бериши керек.

Источник: Официальный сайт Министерства юстиции Кыргызской Республики, раздел Нормативно-правовые акты, Закон Кыргызской Республики «О гражданстве Кыргызской Республики» от 21 мая 2007 года. Режим доступа: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/202103>

Д

28. **Деквалификация** – утеря профессиональных знаний, квалификации, навыков.

Квалификациясын жоготуу – кесиптик билимин, квалификациясын (окуп-билгендерин), өздөштүргөндөрүн жоготуу.

29. **Демографический переход** – смена типов воспроизводства населения, переход от высоких уровней рождаемости и смертности к низким. Термин был введен в 1945 году американским демографом Ф.Нутстейном. Концепция демографического перехода связывает демографическую ситуацию с уровнем экономического развития страны и социальным прогрессом. При низких уровнях промышленного развития, рождаемость и смертность высоки и численность населения растёт медленно. По мере улучшения качества питания и здравоохранения смертность уменьшается, что способствует быстрому росту численности населения. Но по мере вовлечения в образ жизни развитого индустриального общества, рождаемость снижается и темпы роста численности населения уменьшаются.

Демографиялык өтүү – калктын өсүш ыргагынын өзгөрүшү, төрөлүүнүн көбөйүүсү же каза болуунун төмөндөөсү. Бул термин 1945-жылы америкалык демограф Ф.Нутстейн тарабынан киргизилген. Демографиялык өзгөрүү концепциясы демографиялык жагдайды өлкөнүн экономикалык жана социалдык жетишкендиктери менен байланыштырат. Өнөр жайдын өндүрүшү төмөнкү деңгээлде болсо төрөлүү жана өлүмдүн көрсөткүчтөрү жогорулайт, ошондуктан калктын саны аздан өсөт. Тамактануунун жана ден соолукту чыңдоонун сапатын жакшырткан сайын калктын саны өсөт. Бирок индустриалдуу өлкөлөрдүн коомдоруна кошулуп, алардын жашоо шарттарына теңелген сайын төрөлүү азайып, калктын өсүү көрсөткүчтөрү төмөндөйт.

30. **Демография** (от греч. demos – народ, grapho – пишу) – наука о народонаселении и закономерностях его развития.

Демография (грек тил. demos – калк, grapho – жазуу) – калкты жайгаштыруу жана аларды өнүктүрүүнүн мыйзам ченемдүүлүктөрү жөнүндөгү илим.

31. **Денежные переводы мигрантов** – частные денежные или натуральные трансферты, осуществляемые мигрантами индивидуально или коллективно, людям, с которыми они поддерживают тесные связи, или в качестве вложения в свои общины.

Мигранттардын акча которуулары – мигранттардын тыгыз байланыштагы адамдарына ар кандай максаттарды көздөө менен, жекече же жамааттык түрдө өздөрү иштеп тапкандарынан акчалай же товар түрүндө жиберилген каражаттар.

Источник: Сандра Паола Альварез, «Международная миграция и развитие», МОМ, 2013. Стр 399.

32. **Диаспора** – сообщество граждан, находящихся за пределами страны-происхождения, также группа людей, связанных посредством нескольких общих элементов, с которыми они себя идентифицируют. МОМ рассматривает диаспоры как транснациональные сообщества, поскольку в условиях глобальной мобильности, они состоят из людей, которые связаны с более чем одной страной.

Диаспора – өз мамлекетинен тышкары жүргөн мигранттардын жана топтордун өздөрүнө гана тиешелүү окшоштуктары боюнча биригүүсү жана коомдошуп тыгыз байланышта болуусу. МОМ диаспораларды көп улуттуу коом катары карайт, анткени ааламдашуу шартында алар бирден көп мамлекеттерди байланыштырган адамдардан турат.

Источник: Сандра Паола Альварез, «Международная миграция и развитие», МОМ, 2013. С. 399

33. **Добровольная миграция** – перемещение людей по собственному желанию, по личным мотивам.

Ыктыярдуу миграция – адамдардын өз каалоолору менен көчүп-конуусу жана өздүк максаттары менен тышка иш издеп жөнөөсү.

34. **Документы по Стратегии сокращения бедности (ДССБ)** – документы, в которых сформулированы государственные цели национального развития и соответствующая политика.

Жакырчылыкты кыскартуу стратегиясы боюнча документтер (ЖКСД) – мамлекеттин максаты болуп саналган улуттук өнүктүрүүнүн жана ага жооп берүүчү саясат көрсөтүлгөн документтер.

Источник: International Monetary Found, Poverty Reduction Strategy Papers Factsheet. <http://www.imf.org/>

35. **Долгосрочная миграция** – внутренняя или внешняя миграция на период более 1 года.

Узак мөөнөттүү миграция – ички же тышкы миграция бир жылдан ашып кетсе ушундай мүнөздөлөт.

Е

36. **Европейская система переноса и накопления зачетных единиц** – формализованный способ описания образовательных программ путём присвоения зачётных единиц дисциплинам, курсам, модулям и т.д., позволяющий не только сравнивать, но и учитывать достижения студентов при смене образовательной траектории, учебного заведения и страны обучения для их официального признания.

Окуудагы топтогон бааларын алып баруунун европалык системасы – студент билим алып жаткан окуу жайын жана өлкөсүн которгондо ал студенттин мурдагы окуусундагы жетишкендиктерин, алган бааларын, окуган сабактарын, өткөн курстарын, модулдарын ж.б.у.с. көрсөтүп берүү программасы, аларды жаңы келген жеринде расмий түрдө таануу жана аларды өзүнө ыйгарып берүү жолу.

3

37. **Закон Кыргызской Республики «О беженцах»** – закон, устанавливающий условия и основания предоставления, утраты и лишения статуса беженца, права, обязанности и ответственность беженцев и определяет правовые, экономические и социальные гарантии защиты прав беженцев в Кыргызской Республике.

«Качкындар жөнүндө» Кыргыз Республикасынын мыйзамы – Качкындардын статусун аныктоочу жана негиздөөчү, ошондой эле жокко чыгарып ажыратуучу, Кыргыз Республикасында качкындардын укугун коргоочу, аларга экономикалык жана социалдык кепилдик берүүчү мыйзам.

Источник: Официальный сайт Министерства юстиции Кыргызской Республики, раздел Нормативно-правовые акты, Закон Кыргызской Республики «О беженцах» от 25 марта 2002 года: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/999?cl=ru-ru>

38. **Закон Кыргызской Республики «О внешней миграции»** – закон, регулирующий правовые отношения в области внешней миграции и определяющий правовые основы внешней миграции в Кыргызской Республике.

«Тышкы миграция жөнүндө» Кыргыз Республикасынын мыйзамы – тышкы миграция боюнча укуктук мамилелерди жөнгө салуучу жана тышкы миграциянын негиздерин укук жагынан аныктоочу мыйзам.

Источник: Официальный сайт Министерства юстиции Кыргызской Республики, раздел Нормативно-правовые акты, Закон Кыргызской Республики «О внешней миграции» от 17 июля 2000 года. Режим доступа: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/350?cl=ru-ru>

39. **Закон Кыргызской Республики «О внешней трудовой миграции»** – закон, устанавливающий порядок выезда граждан Кыргызской Республики для трудоустройства за границу, привлечения иностранной рабочей силы в Кыргызскую Республику, определяющий правовые нормы защиты и регламентирующий порядок осуществления деятельности трудящихся-мигрантов.

«Тышкы эмгек миграциясы жөнүндө» Кыргыз Республикасынын мыйзамы – Кыргыз Республикасынын жарандарынын чет өлкөгө чыгып ишке орношуусу үчүн бекитилген тартип, Кыргыз Республикасына чет өлкөлүк эмгек күчтөрүн тартуу, аларды коргоо, укук ченемдерин аныктоо жана эмгек-мигранттарынын иштешин жөнгө салган, тартибин караган мыйзам.

Источник: Официальный сайт Министерства юстиции Кыргызской Республики, раздел Нормативно-правовые акты, Закон Кыргызской Республики «О внешней трудовой миграции» от 13 января 2006 года. Режим доступа: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/1792>

40. **Закон Кыргызской Республики «О внутренней миграции»** – закон, регулирующий общественные отношения в области внутренней миграции в Кыргызской Республике, определяющий правовые, организационные основы внутренних миграционных процессов и создания необходимых условий на новом месте жительства и месте пребывания для лиц и семей внутренних вынужденных мигрантов.

«Ички миграция жөнүндө» Кыргыз Республикасынын мыйзамы – Кыргыз Республикасындагы ички миграция боюнча коомдук мамилелерди жөнгө салуучу, ички миграциялык процесстердин негиздемелерин уюштуруучу, мигранттардын укуктарын жөнгө салуучу жана аргасыз көчкөндөрдү жаңы келген жеринде жайгаштыруу, жашоолоруна ыңгай шарттарды түзүүчү мыйзам.

Источник: Официальный сайт Министерства юстиции Кыргызской Республики, раздел Нормативно-правовые акты, Закон Кыргызской Республики «О внутренней миграции» от 30 июля 2002 года. Режим доступа: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/1090>

41. **Закон Кыргызской Республики «О гражданстве Кыргызской Республики»** – закон, устанавливающий основания, условия и порядок приобретения и прекращения гражданства Кыргызской Республики, а также регулирующий иные вопросы, связанные с гражданством Кыргызской Республики.

«Кыргыз Республикасынын жарандыгы жөнүндө» мыйзамы – Кыргыз Республикасынын жарандыгы жөнүндөгү мыйзамынын аныктоо негиздери, шарттары жана тартиптери, жарандыкты алуу жана токтотуу боюнча жана башка маселелер Кыргыз Республикасынын жарандыгы менен байланышкан.

Источник: Официальный сайт Министерства юстиции Кыргызской Республики, раздел Нормативно-правовые акты, Закон Кыргызской Республики «О гражданстве Кыргызской Республики» от 21 мая 2007 года. Режим доступа: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/202103>

42. **Закон Кыргызской Республики «О правовом положении иностранных граждан в Кыргызской Республике»** – закон, определяющий правовое положение иностранных граждан в Кыргызской Республике.

«Кыргыз Республикасында чет өлкөлүк жарандардын укуктук абалы жөнүндө» Кыргыз Республикасынын мыйзамы – чет өлкөлүк жарандардын Кыргыз Республикасында укуктуу абалын белгилеген мыйзам.

Источник: Официальный сайт Министерства юстиции Кыргызской Республики, раздел Нормативно-правовые акты, Закон Кыргызской Республики «О правовом положении иностранных граждан в Кыргызской Республике» от 14 декабря 1993 года. Режим доступа: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/772>

43. **Закон Кыргызской Республики «О содействии занятости населения»** – нормативно правовой акт, определяющий правовые, экономические и организационные основы государственной политики содействия занятости населения, в том числе гарантии государства по реализации конституционных прав граждан Кыргызской Республики на труд и социальную защиту от безработицы.

«Калкты иш менен камсыз кылууга көмөк көрсөтүү» Кыргыз Республикасынын мыйзамы – калкты иш менен камсыз кылууга, анын ичинде Кыргыз Республикасынын жаранынын жумушсуздук боюнча социалдык жактан колдоо алуучу конституциялык укугун ишке ашыруудагы мамлекеттик кепилдиктерге көмөк көрсөткөн, мамлекеттик саясаттын укуктук, экономикалык жана уюштуруучулук негиздерин аныктаган мамлекеттин нормативдик укуктук актысы.

Источник: Официальный сайт Министерства юстиции Кыргызской Республики, раздел Нормативно-правовые акты, Закон Кыргызской Республики «О содействии занятости

населения» от 3 августа 2015 года. Режим доступа: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/111258?cl=ru-ru>

44. **Законы миграции Э.Равенштайна** оказали огромное влияние на исследования в области концептуализации миграционных процессов. Английский учёный Э.Равенштайн, изучив миграционные процессы в Великобритании и Северной Америке, сформулировал 11 законов миграции (1885 год):

- (а) миграция происходит ступенчато;
- (б) жители городов менее подвижны в миграционном плане, чем жители сельской местности;
- (в) женщины подвижнее мужчин в перемещениях внутри страны, мужчины подвижнее женщин в перемещениях на длинные расстояния;
- (г) объем миграции увеличивается с развитием промышленности, торговли и транспорта;
- (д) главные причины миграции – экономические;
- (е) больше всего миграций осуществляется на короткие расстояния;
- (ж) миграции на большие расстояния направляются в основном в крупные торговые или промышленные центры;
- (з) каждому миграционному потоку соответствует свой контрпоток;
- (и) большинство мигрантов представляет взрослое население, семьи редко мигрируют за пределы своей страны;
- (к) рост крупных городов в большей степени обусловлен миграцией населения нежели естественным в них приростом;
- (л) большинство мигрантов из сельской местности направляются в крупные промышленные и торговые центры.

Э.Равенштайндын миграция боюнча мыйзамы миграциялык иш-аракеттерди концепциялоо жаатында жүргүзүлгөн изилдөөлөргө чоң таасир берди. Англиялык илимпоз Э.Равенштайн Улуу Британияда жана Түндүк Америкада миграциялык процесстерди изилдеп, миграция жөнүндө 11 мыйзамды 1885-жылы аныктаган:

- (а) миграция тепкич-тепкич болуп уланат;
- (б) шаардык жарандар айылдык атуулдарга караганда миграциялык кыймылдан алыс болушат;
- (в) аялдар эркектерге караганда өлкөнүн ичинде кыймылдуу жана тез жүрүшөт, эркектердин аялдарга караганда алыска көчүүгө даярдыгы ыкчам;
- (г) өнөр жайдын, сооданын жана транспорттун өнүгүүсү жогорулаганда миграциянын көлөмү өсөт;
- (д) миграция түздөн-түз экономиканын абалы менен байланышта болот;
- (е) миграция көбүнчө жакын аралыкка жайылтылат;
- (ж) миграциянын алыс жакка жылышы чоң соода же өнүгүү борборлоруна багытталат;
- (з) ар бир миграциялык жылышка өзүнчө чоң тосколдуктар чыгат;
- (и) көпчүлүк мигранттар чоң адамдардан топтолот, үй-бүлөлүүлөр өз мамлекетинен көп кетишпейт;
- (к) чоң шаарлардын өсүшү миграция менен байланыштуу, төрөлгөндөрдүн көбөйүүсү миграцияга көп өсүү бербейт;
- (л) мигранттардын көпчүлүгү айыл жеринен шаарларга көчүшөт;

Источник: С. И Абылкаликов, М.В.Винник. Экономические теории миграции: рабочая сила и рынок труда // Бизнес. Общество. Власть. М. 2012. № 12. С. 1–19. (Ravenstein E.G. The Laws of Migration // Journal of the Statistical Society of London, Vol. 48, No. 2. (June, 1885), pp. 167–235).

45. **Замещающая миграция** – миграционный прирост, который компенсирует - "замещает" - недостаток рождений, необходимый для поддержания в некоторый период времени в данной

стране постоянства численности населения (общей численности населения или численности трудоспособного населения). Выделяют две причины появления замещающей миграции: депопуляция и старение населения в определённых странах. Термин был употреблён в 2000 году в докладе ООН "Замещающая миграция: решение проблемы сокращения численности и старения населения?"

Ордун толтуруучу миграция – кээ бир өлкөлөрдө бир аз убакытка калктын санын туруктуу кармап туруу үчүн жана төрөлүүнүн аздыгын жабуу максатында – сырткы мигранттарды алардын “ордун толтуруучу” катары колдонушат, аларга керектүү колдоолорду көрсөтүшөт (мындан жалпы калктын саны же эмгекке жарамдуу адамдардын саны өсөт). Ордун толтуруучу миграциянын пайда болушунун эки себеби аныкталат: ар кандай өлкөлөрдө төрөлүүнүн азайышы жана калктын карылыгы. Бул термин 2000-жылы БУУнун “Ордун толтуруучу миграция: калктын санын жөндөө жана анын карылыгынын көйгөйлөрүн чечүү” деген докладында колдонулган.

Источник: United Nations (2000), "Replacement Migration: Is A Solution to Declining and Ageing Populations?", New York, ESA/P/WP.160. Режим доступа: <http://www.un.org/en/development/desa/population/publications/ageing/replacement-migration.shtml>

И

46. **Идентичность** (от лат. *identitas* – тождественный) – осознание человеком своей принадлежности к различным социальным, экономическим, политическим, религиозным и прочим группам. Все виды идентичностей могут быть поделены на естественные (этнические, расовые) и искусственные (профессиональные).

Окшоштук (лат. тил. *Identitas* – окшоштук) – адам өзүнүн ар кандай социалдык, экономикалык, саясий, диний жана башка топторго таандык болушун аңдап-билүүсү. Баардык окшоштуктар табигый (этникалык, расалык) жана жасалма (кесиптик) болуп бөлүнүшөт.

47. **Иммиграция** (от лат. *Immigro* – «вселяюсь») - въезд неграждан данной страны на временное или постоянное проживание.

Иммиграция (лат. тил. *Immigro* – “көчүп кирүү”) – башка өлкөгө таандык жарандардын жаңы жерге убактылуу же туруктуу түрдө жашай башташы.

48. **Институциональная миграция или Институциональная миграционная политика** – связанные между собой (вертикальный и горизонтальный уровень) институциональные структуры государства, которые регулируют миграцию, формулируют миграционную политику, предоставляют различные сервисы мигрантам и составляют исследовательские и учебные институты, которые готовят кадры для работы с мигрантами.

Институционалдык миграция же Институционалдык миграциялык саясат – бири-бири менен байланышкан (тигинен жана туурасынан кеткен деңгээлде) мамлекеттин институционалдык түзүмдөрү мигранттарга ар кандай кызмат көрсөтүшөт, изилдөөчү жана окутуучу институттарды түзүшөт, алар мигранттар менен иштөөчү кадрларды даярдашат.

Источник: Сандра Паола Альварез, «Международная миграция и развитие», МОМ, 2013., С. 167.

49. Интернационализация рынков труда – процесс расширения различных форм связей между странами на основе свободного перемещения через национальные границы рабочей силы и становления международного рынка труда.

Улут аралык эмгек базары – Чек арадан эмгек адамдарынын ээн-эркин өтүшү жана эл аралык эмгек базарын түзүүнүн негизинде мамлекеттердин ортосундагы ар түрлүү байланыштарды кеңейтүүнүн иш-аракети.

См. также: Мировой (международный) рынок труда.

50. Информационная кампания – комплексная система мер воздействия на определенные группы населения с помощью различных средств и каналов массового и индивидуального информирования и обучения.

Маалыматтык кампания – көптүк түрдө жана жекече маалымат берүү менен окутуунун ар кандай каражаттары жана түрдүү берүүлөрү аркылуу калктын белгилүү бир топторуна таасир этүү чараларынын бир системада камтылышы.

51. Информационно-ресурсный центр для мигрантов (ИРЦМ) – специализированный объект или пункт обращения, создаваемые по принципу «единого окна» для защиты прав и улучшения социально-экономического положения трудящихся мигрантов через информирование, консультирование и координирование по вопросам миграции.

Мигранттар үчүн маалыматтык-ресурстук борбор (ММРБ) – эмгек мигранттарына миграция маселелери боюнча маалымат берүү, кеңеш берүү жана координациялоо аркылуу алардын укуктарын коргоо жана социалдык-экономикалык абалдарын жакшыртуу үчүн «бирдиктүү терезе» принциби боюнча түзүлгөн адистештирилген жер же кайрылуу пункту.

Источник: Сандра Паола Альварез, «Международная миграция и развитие», МОМ, 2013. Стр 399.

52. Июньские события 2010 года в г. Ош, КР – межэтнические столкновения между кыргызами и узбеками на юге Кыргызской Республики в Ошской области, произошедшие после революции и смены власти в Кыргызской Республике.

Кыргыз Республикасында 2010-жылдын июнь айындагы Ош шаарында болгон окуя – Кыргыз Республикасынын Ош областында революциядан жана бийлик алмашуудан кийин кыргыздар менен өзбектердин ортосунда этностук кагылышуулар чыккан.

К

53. Кайрылман (от кырг. дословно «возвратившийся») – «этнический кыргыз, являющийся иностранным гражданином или лицом без гражданства, добровольно переселяющийся в Кыргызскую Республику и получивший статус кайрылман» (временный правовой статус до приобретения гражданства Кыргызской Республики).

Кайрылман – (кыргызчасын түшүндүрмөлөгөндө “кайрылып келген” дегенди билдирет) башка өлкөнүн жараны же жарандыгы жок улуту кыргыз адам, өз эрки менен Кыргыз Республикасынын аймагына кирип баш калка сураса кайрылман статусуна ээ болот (Кыргыз Республикасынын жараны болгончо убактылуу укуктук статуска ээ болот).

Источник: Официальный сайт Министерства юстиции Кыргызской Республики, раздел Нормативно-правовые акты, Закон Кыргызской Республики «О государственных гарантиях

этническим кыргызам, переселяющимся в Кыргызскую Республику» от 26 ноября 2007 года.
Режим доступа: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/202209>

54. Квалификация (от лат. qualis – качество) – зд.: степень профессиональной подготовки работника, необходимой для выполнения конкретных видов работ.

Квалификация (лат. тил. gualis – сапат) – кандайдыр бир ишти аткаруудагы кызматкердин кесиптик даярдыгынын деңгээли.

55. Квалифицированный мигрант – трудящийся-мигрант, который благодаря своим навыкам обычно подпадает под упрощенные процедуры адмиссии в принимающей стране (а также пользующийся привилегиями в отношении пребывания, смены места работы и воссоединения с семьей).

Квалификацияланган мигрант – өзүнүн жогорку адистиги менен келген өлкөсүндө жеңилдетүү адмиссиясына туш келген эмгекчил мигрант, (ал үй-бүлө күтүп калса, жаңы ишке орношсо өзгөчө артыкчылыктарды пайдалана алат).

Источник: Р.Перрушу. Международное миграционное право: глоссарий терминов, 2005 г.
Режим доступа: https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_2_rus.pdf

56. Квота (quota) – фиксированный объем продукции или товара, (в случае миграции – количество трудовых мест), который может быть ввезен в страну или вывезен из нее и который определяется правительством, как мера контроля рынка данной продукции или товара.

Квота (quota) – өндүрүмдүн же товардын (миграция маселесинде болсо жумушчу орундарынын саны) белгиленген өлчөмү. Ал өлкөгө киргизилиши да, андан чыгарылып кетиши да мүмкүн. Ошондой эле квота белгилүү бир өндүрүмдүн же товардын рыногун көзөмөлдөө чарасы катары өкмөт тарабынан аныкталат.

57. Компетенция (от лат. competo – соответствовать, подходить) – способность работника решать определённые профессиональные задачи, также предполагает круг вопросов, находящихся в ведении данного сотрудника.

Компетенция (лат. тил. competto – ылайыктуулук, тийиштүүлүк) – кызматчынын белгилүү кесиптик талаптарды чечүү жөндөмдүүлүгү, ошол эле кызматчынын карамагындагы бир нече суроолорду божомолдойт.

58. Краткосрочная миграция – внутренняя или внешняя миграция на непродолжительный период времени менее 1 года.

Кыска мөөнөттү миграция – бир жылга жетпеген кыска мөөнөттүү ички же тышкы миграция.

59. Критерии идентификации миграции – это признаки, которые определяют принадлежность перемещения населения к миграции. Критерии идентификации миграции разнятся от автора к автору, однако, наиболее общими являются следующие:

- смена места жительства;
- пересечение административно-территориальной границы;
- причины миграции;
- продолжительность проживания и пр.

Миграциянын идентификациялоо критерийлери – бул калктын жылып жүрүүсүнүн миграцияга таандык белгиси. Миграцияны идентификациялоо критерийлери автордон авторго ар кандай болот, бирок, көбүнчө жалпы критерийлер төмөнкүдөй:

- турак жайды алмаштыруу;
- административдик аймактын чек арасынан өтүү;
- миграциянын себептери;
- жашоонун узактыгы ж. б.

Л

60. **Лицо без гражданства** – «лицо, не являющееся гражданином Кыргызской Республики и не имеющее доказательств своей принадлежности к гражданству какого-либо иностранного государства». *См. также: Апатрид.*

Жарандыкка ээ болбогон адам – “Кыргыз Республикасынын жараны эмес жана башка чет өлкөлүк мамлекетке таандык далилдери жок адам”. Кар.: Апатрид.

Источники:

- 1) Официальный сайт Министерства юстиции Кыргызской Республики, раздел Нормативно-правовые акты, Закон Кыргызской Республики «О гражданстве Кыргызской Республики» от 21 мая 2007 года. Режим доступа: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/202103>
- 2) Официальный сайт Министерства юстиции Кыргызской Республики, раздел Нормативно-правовые акты, Закон Кыргызской Республики «О внешней миграции» от 17 июля 2000 года. Режим доступа: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/350?cl=ru-ru>

М

61. **Маятниковая миграция** – регулярные перемещения населения между разными населёнными пунктами, в которых находятся места проживания и работы или учёбы.

Термелме миграция – калктын жашаганга, иштеп, окуганга шарттары түзүлгөн кайсы бир элдүү пункттардын ортосундагы такай жүрүүсү.

62. **Международная конвенция о защите прав всех трудящихся-мигрантов и членов их семей** – международный договор о защите прав трудящихся-мигрантов и членов их семей. Принята резолюцией 45/158 Генеральной Ассамблеи от 18 декабря 1990 года, вступила в силу 01 июля 2003 года. Для контроля за соблюдением данной конвенции был создан Комитет по защите прав всех трудящихся-мигрантов и членов их семей

Баардык эмгек-мигранттарынын жана алардын үй-бүлө мүчөлөрүнүн укугун коргоо жөнүндө эл аралык конвенция – эл аралык эмгек-мигранттардын жана алардын үй-бүлөлөрүнүн укугун коргоо жөнүндө келишим. Генералдык Ассамблеянын 45/158-резолюциясы менен 2003-жылдын 18-декабрында кабыл алынган. Бул конвенциянын колдонулушун көзөмөлдөгөнгө эмгек-мигранттарынын жана алардын үй-бүлөлөрүнүн укугун коргоо үчүн Комитет түзүлгөн.

Источник: Официальный сайт ООН, раздел Конвенции и соглашения, Международная конвенция о защите прав всех трудящихся-мигрантов и членов их семей. Режим доступа: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/migrant.shtml

63. **Международная миграция.** *См.: Внешняя миграция.*

Эл аралык миграция. *Кар.: Тышкы миграция.*

64.Международный день мигранта – провозглашен Генеральной Ассамблеей ООН 4 декабря 2000 года (Резолюция № 55/93). Отмечается 18 декабря. В этот день в 1990 году Генеральная Ассамблея ООН приняла Международную конвенцию о защите прав всех трудящихся-мигрантов и членов их семей.

Эл аралык мигранттардын күнү – Генералдык Ассамблея 2000-жылы 4-декабрда (Резолюция № 55/93) жарыяланган, бул боюнча мигранттар күнү 18-декабрда белгиленет. Бул күнү 1990-жылы БУУнун Генералдык Ассамблеясы баардык эмгек-мигранттарынын жана алардын үй-бүлө мүчөлөрүн коргоо жөнүндө Эл аралык конвенция кабыл алган.

65.Место постоянного проживания – постоянное место жительства индивида, оговоренное соответствующим законодательством о продолжительности проживания. Возможны несовпадения юридического и фактического постоянного места жительства, когда человек зарегистрирован (прописан) в одном месте, а фактически проживает в другом.

Туруктуу жашаган жер – кайсы бир жеке адамдын туруктуу жашаган жери, ал жердеги жашоосунун узактыгы муну көзөмөлдөөчү мыйзам менен бекитилет. Эгерде адам бир жерде катталып, бирок башка жерде жашаса, туруктуу жашаган жери юридикалык жана иш жүзүндөгү чындыкка дал келбөөсү мүмкүн.

Источник: Юдина Т.Н. Социология миграции: к формированию нового научного направления. М., 2003. С. 282.

66.Мигрант – (от лат. migrantis – переселяющийся) МОМ определяет мигранта как лицо, пересекшее либо пересекающее международную границу, либо перемещающееся внутри страны за пределы обычного места проживания, независимо от:

- своего правового статуса;
- добровольности перемещения;
- причин перемещения; или
- продолжительности пребывания.

Мигрант – (латын тилинде. migratis – көчүүчү) МЭАУнун аныктамасында, эл аралык чек-арадан өткөн, өтүп бараткан же өлкө ичиндеги туруктуу жашаган жерин өзгөрткөнү төмөндөгү шарттарга көз каранды:

- жеке укуктук статусуна;
- өз эрки менен же мажбурлоо аркылуу жер которгонуна;
- орун которор себептерине; же
- көпкө жүрөр убактысына карабастан башка жакка кеткен адам.

67.Мигрантская ниша на рынке труда – хозяйственные отрасли или отдельные занятия, где наблюдается повышенная занятость мигрантов.

Эмгек рыногундагы мигранттардын нишасы – чарбалык тармакта же өзгөчө иште мигранттардын иш менен алек болуусунун жогорулоосу байкалат.

Источник: Флоринская Ю.Ф., Мкртчян Н.В., Малева Т.М., Кириллова М.К. Внутренняя миграция и российский рынок труда. // Миграция и рынок труда. Аналитический доклад. М.: РАНХиГС, 2014. с. 21-56

68.Миграционная политика – совокупность законодательных, организационных, экономических мер государства, направленных на регулирование миграционных процессов.

Миграциялык саясат – мамлекеттин мыйзамдуулук, уюштуруучулук, миграциялык иш-аракеттерди жөнгө салуу багытындагы экономикалык чендеринин жыйындысы.

69.Миграционный коридор – территориальная область, промежуток, находящийся между государственными границами и служащий буферной зоной для пересечения страновых пределов. Контроль миграционного коридора, его интенсивности его потока крайне затруднителен: большинство мигрантов пересекают границы незаконно.

Миграциялык коридор – аймактык облус, мамлекеттик чек аралардын ортосундагы мигранттар кесип өтүүчү аралык буфердык зона болуп кызмат кылат. Миграциялык коридорду көзөмөлдөө жана андагы кыймылды жөндөө кыйын болгондуктан көпчүлүк мигранттар чек арадан мыйзамсыз түрдө өтүшөт.

Источник: Казакова А. В. Миграционный коридор: понятие, тенденции, риски [Текст] / А. В. Казакова // Молодой ученый. — 2015. — №20. — С. 403-405.

70.Миграция населения (от лат. migratio – перемещение, переселение) – любое территориальное перемещение, совершающееся между различными населенными пунктами одной или нескольких административно-территориальных единиц, независимо от продолжительности, регулярности и целевой направленности.

Калктын миграциясы (лат. тил. migration – жылышуу, көчүү) – аймактык көчүү ар кандай эл жайгашкан жерлерде же бир нече административдик-аймактык бөлүмдөрдүн ортосунда убактысына, жөнгө салуусуна жана максаттуу багытына карабастан болушу мүмкүн.

Источник: Демографический понятийный словарь / Под ред. Л.Л. Рыбаковского; Центр социального прогнозирования. М., 2003. С. 179-181.

71.Миграция трудовых ресурсов – перемещение трудоспособного населения из одного региона, города, населенного пункта в другие на постоянное место жительства по экономическим соображениям, чаще всего из-за безработицы, в поисках работы

Эмгек ресурстарынын миграциясы – эмгекке жөндөмдүү калктын жер которуусу бир аймактан, шаардан, эл жайгашкан жерден башка жашоого ыңгайлуу жактарга экономикалык кыйынчылыктардан улам, көбүнчө иш жоктугуна байланыштуу көчүүлөр.

Источник: Словарь бизнес-терминов на Академик.ру. 2001, Режим доступа: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/business/7818/%D0%9C%D0%B8%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F>

72.Мировой (международный) рынок труда – это система отношений между государствами в сфере формирования спроса и предложения труда. Как правило, есть два пути формирования мирового рынка труда, которые являются взаимосвязанными:

- слияние рынков труда государств путём образования союзов, содружеств;
- миграция рабочей силы.

Дүйнөлүк (эл аралык) эмгек рыногу – бул мамлекеттердин ортосундагы мамиле тутуму эмгекке болгон талаптын жана сунуштун түзүлүш чөйрөсүндө. Эреже боюнча дүйнөлүк эмгек рыногунун түзүлүшүндө бири-бирине тыгыз байланышкан эки жол бар:

- мамлекеттердин эмгек рынокторунун бири-бирине кошулуусу биримдикке келүү же шериктештик түзүү аркылуу;
- эмгек күчтөрдүн миграциясы.

73. **Многосторонние основы МОТ по вопросам миграции рабочей силы** – разработанная экспертами и принятая в марте 2006 года на 295-й сессии МОТ политика, предусматривающая необязательные в правовом отношении нормы и руководящие принципы подхода к миграции рабочей силы, основанного на соблюдении прав человека. Разработаны для удовлетворения широкого спроса как практическое руководство и меры по максимизации положительных результатов миграции рабочей силы для всех сторон, рассматривают основные проблемы, возникающие при выработке миграционной политики на национальном, региональном и международном уровне.

Эл аралык эмгек уюмунун (ЭЭУ) жумушчу күчтү миграциялоо маселелери боюнча көп тараптуу негиздери – эксперттер тарабынан иштелип чыгып 2006-жылы март айында Эмгек эл аралык уюмунун 295-сессиясында кабыл алынган саясат, ал жерде укуктук мамилелердеги милдеттүү эмес нормалар эске алынат жана жумушчу күчтөрдү миграциялоого адам укугун сактоого негизделген башкаруучу принциптерге таянат. Бул документ кеңири суроо-талапты канааттандыруу үчүн практикалык колдонмо жана бардык тараптар үчүн жумушчу күчтөрдү миграциялоонун оң жыйынтыктарын көбөйтүү чаралары катары иштелип чыгып, улуттук, аймактык жана эл аралык деңгээлде миграциялык саясатты иштеп чыгуудагы пайда болгон негизги көйгөйлөрдү карайт.

Источник: официальный сайт МОТ www.ilo.org, раздел «Публикации»

74. **Мобильность миграционная** – переход индивидов и социальных групп из одних социальных слоев в другие в результате смены ими места жительства.

Миграциялык мобилдүүлүк – жеке адамдардын жана социалдык топтордун башка социалдык катмарга өтүшү жашаган жеринин алмашуусуна байланыштуу.

Источник: Демографический понятийный словарь / Под ред. Л.Л. Рыбаковского; Центр социального прогнозирования. М, 2003. С. 170- 173.

75. **МОМ** – (Международная организация по миграции, The International Organization for Migration (IOM)) - является ведущей межправительственной организацией в области миграции, учрежденна в 1951 г, работает в тесном сотрудничестве с правительственными, межправительственными и неправительственными партнерами. В организацию входят 132 государства-члена, еще 17 государств имеют статус наблюдателя, ее офисы находятся в более чем 100 странах. МОМ занимается продвижением гуманной и правильно организованной миграции на пользу всех заинтересованных сторон. Главные цели: 1) Управление миграцией, в интересах всех вовлечённых сторон; 2) Тесное сотрудничество с правительствами стран, представление и защита интересов людей, выбравших для себя миграцию как единственно правильное решение; 3) Предотвращение и борьба с феноменом торговли людьми.

МЭАУ – (Миграция боюнча эл аралык уюм, The International Organization for Migration (IOM)) – миграция тармагындагы өкмөттөрдүн ортосундагы алдыңкы уюм, 1951-жылы түзүлгөн, өкмөттөр менен, өкмөттөр аралык жана өкмөттүк эмес өнөктөштөр менен тыгыз кызматташтык жүргүзүшөт. Бул уюмда 132 мамлекет мүчөлүктө турат, андан сырткары 17 мамлекет байкоочулук статуска ээ, алардын офистеринин 100дөн ашык өлкөдө жайгаштырылган. ЭМУ баардык кызыккан тараптар үчүн гумандуу жана туура уюштурулган миграцияны жүргүзөт. Негизги максаттары: 1) Миграцияны башкарууда баардык тартылган тараптардын кызыкчылыгын кармайт; 2) Мамлекеттердин өкмөттөрү менен тыгыз кызматташтыкта болуп, адамдардын кызыкчылыгын коргойт жана миграцияны бирден-бир туура жол деп тандагандарга кеңеш берет; 3) Адам сатуу кылмышы менен күрөш жүргүзөт.

Источник: официальный сайт МОМ (доступен на англ., фр. и испан. языках) <http://www.iom.int/>

76. **МОТ** – (Международная организация труда, *International Labour Organization (ILO)*) - специализированное агентство системы ООН, которое ставит целью продвижение принципов социальной справедливости, международно признанных прав человека и прав в сфере труда. Созданная в 1919 году, МОТ стала первым специализированным агентством ООН в 1946 году. МОТ ставит перед собой четыре основных стратегических цели:

- продвигать и проводить в жизнь основополагающие принципы и права в сфере труда;
- расширять возможности женщин и мужчин для получения достойной занятости;
- увеличивать охват и эффективность социального обеспечения для всех;
- укреплять трипартизм и социальный диалог.

ЭЭУ – (Эл аралык эмгек уюму, *International Labour Organization (ILO)*) – БУУнун адистештирилген мекемелеринин тутумунун агентствосу, анын максаты - социалдык калыстыктын принциптерин, эл аралык кабыл алынган адам укугун жана эмгек укуктарын алга жылдыруу болуп саналат. 1919-жылы түзүлүп, ЭЭУ 1946-жылдан бери БУУнун эң биринчи адистештирилген агентствосу болуп саналып келет. ЭЭУ өзүнүн алдына төрт негизги стратегиялык максат койгон:

- жашоонун негизги принциптери болгон эмгек чөйрөсүндөгү укуктарды турмушка ашыруу жана колдоп-коргоо;
- аялдардын жана эркектердин татыктуу жумушка жетүүсүнө болгон мүмкүнчүлүктөрүн кеңейтүү;
- баардыгы үчүн социалдык камсыздоонун көлөмүн кеңейтүү жана натыйжалуулугун көбөйтүү;
- трипартизм жана социалдык диалогдорду бекемдөө.

Источник: официальный сайт МОТ (доступен на англ. и фр. языках) <http://www.ilo.org/>

Н

77. **Навык** – действие, отработанное до автоматизма путём многократных повторений.

Көнүү, дасыгуу – көп ирет кайталай берүүнүн негизинде автоматтуу чебердикке чейин жеткирилген иш-аракет.

78. **Национальный план действий по вопросам миграции и развития (ПД)** – документ, где сформулирована политика и установлен план или программа планирования миграции и развития.

Миграция жана өнүктүрүү маселелери боюнча улуттук иш-аракет планы (АП) – анын саясаты аныкталган жана миграциялык пландаштыруусу же иштин программасы белгиленген документ.

Источник: Сандра Паола Альварез, «Международная миграция и развитие», МОМ, 2013., С. 170.

79. **Незаконная (нелегальная) иммиграция** – въезд, пребывание и/или осуществление иностранными гражданами трудовой деятельности на территории страны с нарушением установленного порядка, т.е. без оформления или с ненадлежащим оформлением соответствующих документов и разрешений, определенных законодательством, а также с использованием недействительных, поддельных, фиктивных (чужих) или утративших юридическую силу в связи с истечением сроков их действия документов.

Мыйзамсыз (легалдуу эмес) иммиграция – чет өлкөлүк жарандардын кошуна мамлекеттин аймагына уруксатсыз кирүүсү, анда мыйзамсыз түрдө болуусу жана эмгектенүүнүн белгиленген

тартибин бузуусу, ошондой эле миграциялык тартиптин жол-жоболорун, талаптарын аткарбоосу, бөтөн чек арадан өтүүдө ылайыктуу документтерди толтурбоо же болбосо башка бирөөлөрдүн документи менен чек арадан өтүүсү, ошондой эле жараксыз, жасалма, фиктивдүү же юридикалык күчүн жоготкон, пайдалануу мөөнөтү өткөнүнө байланыштуу мыйзамга жооп бербеген документтер менен чек арадан өтүүгө аракет кылуу.

Источник: Т.Н. Юдина. Миграция: словарь основных терминов. Москва, Издательство РГСУ 2007 стр. 213, 215.

80. Низкоквалифицированный мигрант – трудящийся-мигрант, предлагающий низкоквалифицированный труд, на рынке которого наблюдается достаточно высокая конкуренция, и вследствие этого, как правило, привлекаемый на низкооплачиваемую работу, не требующей высокой квалификации.

Квалификациясы төмөн деңгээлдеги мигрант – сапат деңгээли төмөн эмгекти сунуштаган эмгек-мигранты. Эмгек рыногунда атаандаштык өтө жогору болгон себептен улам кесипкөй эмес мигрант аз маяна төлөнгөн, сапатты талап кылбаган оор жумуштарга иштөөгө мажбур жана анын жогорку адистикти өздөштүрүүгө эч кандай шарты жок.

О

81. Опытный мигрант – трудящийся-мигрант, обладающий опытом работы в стране пребывания.

Тажрыйбалуу мигрант – келген мамлекетине эмгек тажрыйбасы жана адистиги менен келип жакшы ишке ээ болгон эмгек мигранты.

П

82. Парижский музей миграции – (другое название Музей иммиграции (Париж), (фр. Cité nationale de l'histoire de l'immigration) открылся 10 октября 2007 года. Коллекция музея прослеживает 200-летнюю историю иммиграции во Франции, содержит предметы искусства и объекты повседневной жизни, связанные с французской иммиграцией. Музей находится в помещении дворца Порт-Доре, расположенном в XII округе Парижа.

Париждеги миграция музейи – (башка аталышы иммиграция Музеи (Париж). (фр. Cité nationale de l'histoire de l'immigration) 2007-жылы 10-октябрда ачылган. Музейдин коллекциясы 200 жылдык француз иммиграциясынын тарыхын чагылдырат, тарыхый буюмдарды жана жөнөкөй жашоо-турмушка байланыштуу заттарды сактайт. Музей Париждин XII округунда жайгашкан Порт-Доре сарайынын имаратында.

83. Перепись населения – специально организованный периодический или единовременный процесс сбора статистической информации (демографических, экономических и социальных данных населения). Проводится одновременно на всей территории по единой программе и методологии. Может быть сплошной, выборочной или сочетать принципы обоих методов.

Эл каттоо – атайын уюштурулган мезгилдүү же статистикалык маалымат жыйноо боюнча жүргүзүлгөн иш-аракет (калктын демографиялык, экономикалык жана социалдык абалы боюнча маалыматтарды топтойт). Бир программа жана усул менен баардык аймактарда бир маалда өткөрүлөт. Каттоо принциптеринин эки усулун айкалыштырып, катталуучуларды жалпы жонунан же иргөө менен ишке ашырылышы мүмкүн.

Источник: Большой экономический словарь. — М.: Институт новой экономики. А.Н. Азрилян. 2007.

84. Переселение – перемещение внутри страны лиц в другой географический регион или среду, обычно в третьей стране. Длительное проживание беженцев не в стране убежища, а в другом государстве. Этот термин обычно охватывает ту часть процесса, которая начинается с отбора беженцев для переселения, и которая заканчивается помещением беженцев в стране переселения.

Көчүү – өлкөнүн ичинде адамдардын башка географиялык аймакка жер которуусу же кээ бир кездерде үчүнчү өлкөгө көчүүсү. Качкындардын бул өлкөдө баш калкалоосу узак убакыт жашап калууну максат кылбайт, башка мамлекетке өтүүнү көздөйт. Бул термин күндөлүк тармагын тартуулайт, ал качкындарды тандоодон башталат жана качкындарды тандаган өлкөгө жайгаштырат.

Источник: Р. Перрушу. Международное миграционное право: глоссарий терминов. Женева: Международная организация по миграции (МОМ) 2005.

См. также: *Безвозвратная миграция, постоянная миграция.*

85. Показатели миграции – показатели, характеризующие масштабы, интенсивность и другие параметры миграции населения. Это абсолютные и относительные числовые характеристики миграционного процесса на разных стадиях его протекания, характеризующие общий уровень подвижности населения территорий, масштабы, структуру, направления и результативность миграционных потоков за тот или иной период. Это преимущественно расчетные показатели (коэффициенты миграции), основанные на сопоставлении абсолютных показателей (прибытий, убытий, прироста, сальдо миграции, миграционного оборота и др.) со средней численностью изучаемой совокупности населения за определенный период. В целях сравнимости с другими коэффициентами показатели миграции исчисляются, как правило, в расчете на 1000 человек соответствующей территории или социально-демографической группы населения.

Миграциянын көрсөткүчтөрү – калк миграциянын параметрлерин, интенсивдүүлүгүн жана масштабын мүнөздөйт. Бул абсолюттук жана салыштырмалуу миграциялык процесстердин тамга мүнөздөмөлөрү ар кайсы баскычтагы багытта, калктын аймактарда жылышынын масштабын, түзүмүн, багытын жана миграциялык агымдардын ар кайсы чектелген убакытта натыйжалуулугунун жалпы деңгээлин мүнөздөйт. Бул артыкчылык эсептешүү көрсөткүчтөр (миграциянын коэффициенттери) абсолюттук көрсөткүчтөрдүн салыштырмасынын негизинде (келүү, кетүү, кошулуу, миграциянын сальдосу, миграциянын айлануусу ж.б.) аныкталган убакытта жалпы элдин орто ченемдик санын изилдейт. Башка коэффициенттерге салыштырганда миграциянын коэффициенттери эрежеде ылайыктуулук аймакта же калктын социалдык-демографиялык тобуна жараша 1000 кишиге саналган көрсөткүчтөр.

Источник: Т.Н. Юдина. Миграция: словарь основных терминов. Москва, Издательство РГСУ, 2007. С. 282.

86. Постоянная миграция. *См.: Безвозвратная миграция, переселение.*

Туруктуу миграция. Кар.: Кайтарылбас миграция, көчүү.

87. Предложение рабочей силы – количество людей, нуждающихся в трудоустройстве, определяется количеством рабочего времени, которое согласны отработать носители рабочей силы при условии определенного уровня оплаты труда.

Жумушчу күчүн сунуштоо – жумушка муктаж болгон адамдардын саны ошол адамдар белгилүү бир эмгек маянасы коюлган шартта иштөөгө макул болгон жумуш убактысынын көлөмүнө жараша аныкталат.

Источник: Большой экономический словарь. — М.: Институт новой экономики. А.Н. Азрилян. 2007.

88. **Предотъездной инструктаж (для мигранта)** – обучающая процедура, предоставляющая полную информацию о стране назначения. Проводится компетентным лицом. Включает ряд элементов: объяснение, беседу, показ наглядных пособий.

Кеткенге чейинки нускама (мигрант үчүн) – бара турган өлкө туурасында толук маалымат берүүчү, окутуучу жол-жобо. Компетенттүү адам жүргүзөт. Ал бир катар элементтерди камтыйт: түшүндүрүү, маектешүү, көрсөтмө куралдарды көрсөтүү.

89. **Приграничная (транзитная) миграция** – ежедневное перемещение из одной страны в другую и обратно. *См. также: Маятниковая миграция.*

Чек арадагы (транзиттик) миграция – Бир тараптан башка тарапка күндө өтүп жаткан жылыш жана кайтып келүү. Кар.: Термелме миграция.

90. **Признание квалификации** – официальное подтверждение значимости (уровня) полученных в иностранном государстве образования и квалификации в целях обеспечения доступа их обладателя к образованию и профессиональной деятельности. Необходимо для предоставления академических, профессиональных и иных предусмотренных международными договорами о взаимном признании прав.

Квалификацияны таануу – чет мамлекетте алынган билим жана квалификациянын маанилүүлүгүн, анын ээсин билимге жана профессионалдык ишмердүүлүгүнө жол ачуу максатында расмий түрдө тастыктоо. Академиялык, профессионалдык жана башка укуктарды өз ара таануу боюнча эл аралык келишимдер үчүн керек.

91. **Принудительная миграция** – одна из основных моделей миграционных процессов раннего и современного периодов глобализации. Вынужденно-принудительная модель миграционных процессов соответствовала периоду создания и развития колониальной системы (перемещение африканских рабов в Америку), другим примером выступает принудительное переселение преступников из Европы в Австралию, а также массовые депортации народов в СССР в период 1937 – 1944 гг. (выселении корейского населения из пограничных районов Дальневосточного края, переселение народов и групп населения в период Великой Отечественной войны).

Мажбурлоочу миграция – ааламдашуунун алгачкы жана азыркы учурунда боло турган миграциялык процесстердин негизги моделдеринин бири. Миграциялык процесстердин мажбурлоочу модели колониалдык системанын түзүлүшү жана өнүгүшүнүн учуруна дал келет (Африкалык кулдарды Америкага көчүрүү), башка мисал катары Европадагы кылмышкерлерди Австралияга көчүрүү, аны менен катар 1937-1944-жылдары СССРдагы элдерди массалык депортациялоону айтса болот (корей элин Ыраакы Чыгыш райондорундагы чек аралык аймактардан көчүрүлүшү, Улуу Ата Мекендик согуш учурунда элдердин көчүрүлүшү).

92. **Принципы Любляны по интеграции разнородных обществ** – принципы по эффективной интеграции разнородных обществ, опубликованных по инициативе Верховного комиссара ОБСЕ по делам национальных меньшинств, включающие в себя структурные принципы и принципы интеграции.

(а) структурные принципы:

- (I) суверенитет влечет за собой ответственность;
- (II) надлежащее и демократическое управление;

- (III) недискриминация и эффективное равенство;
- (IV) соблюдение и защита прав человека, включая права меньшинств.
- (б) принципы интеграции:
 - (I) признание разнообразия и множественных идентичностей;
 - (II) примат добровольной самоидентификации;
 - (III) неизоляционистский подход к вопросам меньшинств;
 - (IV) общие для всех государственные институты, чувство принадлежности к обществу и взаимная аккомодация;
 - (V) инклюзивность и эффективное участие;
 - (VI) соблюдение и учёт прав и обязанностей всех членов общества;
 - (VII) межобщинные отношения, основанные на уважении и толерантном отношении;
 - (VIII) политика, направленная как на большинство, так и на меньшинство.

Көп түрдүү коомчулуктарды интеграциялоодогу Любляна принциби – өзүнө структуралык жана интеграциялык принциптерди камтыган улуттук азчылык иштери боюнча ЕККУнын Жогорку комиссарынын демилгеси менен жарыяланган, көп түрдүү коомчулуктарды эффективдүү интеграциялоо принциби.

- (а) структуралык принциптер:
 - (I) эгемендүүлүк өзү менен кошо жоопкерчиликти дагы түшүндүрөт;
 - (II) ылайыктуу жана демократиялык башкаруу;
 - (III) дискриминациясыз жана эффективдүү теңчилик;
 - (IV) адам укуктарын, анын ичинде азчылыктын укуктарын дагы, сактоо жана коргоо;
- (б) интеграция принциптери:
 - (I) көп түрдүүлүктү жана көп түрдүү окшоштуктарды моюнга алуу;
 - (II) өз каалоосу менен өзүнүн идентификациясын жогору коюу;
 - (III) азчылыктын маселелерин көңүл сыртында калтырбоо ыкмасы;
 - (IV) мамлекеттик институттар баары үчүн, коомго таандык болуу сезими жана өз ара аккомодация;
 - (V) инклюзивдүүлүк жана эффективдүү катышуу;
 - (VI) коомдун бардык мүчөлөрүнүн укуктарын жана милдеттерин кароо жана коргоо;
 - (VII) сыйлоого жана толеранттуу мамилеге негизделген коомдор аралык мамилелер;
 - (VIII) көпчүлүккө дагы, азчылыкка дагы бирдей багытталган саясат;

Источник: Верховный комиссар ОБСЕ по делам национальных меньшинств. Люблянские рекомендации по интеграции разнородных обществ. – 2012. Режим доступа: <http://www.osce.org/ru/hcnm/111071?download=true>

93. **«Проголосовавшие ногами»** – зд. определение людей, принявших решение мигрировать в другую страну, регион. Те, кто сделал выбор, сменив место постоянного проживания.

«Буту менен добуш бергендер» – бул жерде, башка өлкөгө же аймакка көчүрүү чечими менен макул болгон адамдар. Өзүнүн туруктуу жашап жаткан жерин башкага алмаштырууга макул болгондор.

94. **Программа достойного труда МОТ** – меры и политики, основанные на концепции достойного труда. В Декларации МОТ о социальной справедливости в целях справедливой глобализации (2008 г.) заявлено о всемирном характере Программы достойного труда: все государства — члены МОТ должны проводить политику, направленную на решение стратегических задач в таких областях, как занятость, оплата труда и социальный диалог. В частности, Программой

достойного труда предусматривается в качестве приоритетов решение следующих задач: – обеспечить максимально возможную занятость населения; рационально использовать знания, умения и навыки работника; обеспечить возможность профессионального роста и повышения квалификации работников; внедрять научную организацию труда и безопасные условия труда.

Эл аралык эмгек уюмунун (ЭЭУ) Татыктуу эмгек программасы – Татыктуу эмгектин концепциясына негизделген чаралар жана саясат. Эмгек эл аралык уюмунун социалдык адилеттүүлүк тууралуу декларациясында адилеттүү ааламдашуу максатында (2008-ж.) дүйнө жүзүнө мүнөздүү Татыктуу эмгек программасы жарыяланган: Эмгек эл аралык уюмуна мүчө болгон ар бир мамлекет эмгек менен камсыздоо, эмгек акы жана социалдык диалог сыяктуу чөйрөлөрдөгү стратегиялык маселелерди чечүүгө багытталган саясат жүргүзүүгө милдеттүү. Анын ичинде Татыктуу эмгек программасында негизги маселелер катары төмөнкүлөрдү чечүү коюлган: – калкты жумуш менен максималдуу камсыздоо; жумушчунун билимин, талантын, шыгын рационалдуу пайдалануу; жумушчулардын кесиптик жактан өсүүсүнө, адистигин жогорулатууга мүмкүнчүлүктү камсыздоо; Илимий эмгек уюмун жана эмгектин коопсуз шарттарын киргизүү.

Источник: официальный сайт МОТ www.ilo.org, раздел «Публикации»

95. **Программа ориентации перед трудоустройством** – запланированные мероприятия и меры по содействию занятости населения. Предназначены для потенциальных мигрантов, содержат информацию о частных кадровых агентствах, размере заработной платы и медицинских услуг, а также прочую информацию об условиях труда и пребывания в стране назначения.

Ишке орноштурууга чейинки багыттама программасы – калкты иш менен камсыз кылууга көмөктөшүү боюнча пландуу иш-аракеттер жана көрүлгөн чаралар. Потенциалдуу мигранттарга арналып, менчик кадр агенттиктери, эмгек маяналарынын көлөмү, медициналык кызмат көрсөтүүлөр жөнүндөгү, ошондой эле барган өлкөсүндөгү эмгек жана жашоо шарттары туурасындагы ар кандай маалыматтарды камтыйт.

Источник: Сандра Паола Альварез, «Международная миграция и развитие», МОМ, 2013. Стр 399.

96. **«Программа содействия занятости населения и регулирование внешней трудовой миграции до 2020 года»** – программа, принятая Постановлением Правительства КР в 2013 г., основной целью которой является «создание условий для продуктивной занятости населения, снижение безработицы и дисбаланса спроса и предложения на рынке труда путем активизации мер содействия занятости населения, с учетом более полного и рационального использования трудовых ресурсов, защиты прав граждан Кыргызстана, осуществляющих трудовую деятельность за рубежом».

«2020-жылга чейин тышкы эмгек миграциясын жөнгө салуу жана калкты иш менен камсыз кылууга көмөк көрсөтүү программасы» – 2013-жылы КРнын Өкмөтү тарабынан кабыл алынган программа, бул программанын негизги максаты - “калкты иш менен майнаптуу камсыз кылуу үчүн шарттарды түзүү, жумушсуздукту азайтуу жана эмгек рыногундагы суроо-талап менен сунуштун ортосундагы дисбалансты, калкты иш менен камсыз кылууну активдештирүү чараларын күчөтүү, эмгек ресурстарды толугу менен каттоо жана рационалдуу пайдалануу, чет мамлекетте иштеп жүргөн Кыргызстандын жарандарынын укуктарын коргоо жолу менен азайтуу”.

Источник: Централизованный Банк Данных Правовой Информации Кыргызской Республики, сайт: www.cbd.minjust.gov.kg

97.ПРООН – (Программа развития Организации Объединенных Наций (ПРООН), англ. United Nations Development Programme UNDP)) является глобальной сетью ООН в области развития. Она выступает в поддержку преобразований и предоставляет доступ к источникам знаний, практическому опыту и ресурсам в целях содействия улучшению жизни населения. ПРООН работает в 166 странах, взаимодействуя с ними в выработке их собственных решений по проблемам глобального и национального развития.

БУУӨП – (Бириккен улуттар үюмунун өнүктүрүү программасы, англ. United Nations Development Programme UNDP) БУУнун өнүктүрүү облусу боюнча глобалдык тармак болуп саналат. Ал кайра түзүлүүгө жардам көрсөтүп, билим берүүнүн жаңы булактарынын, практикалык тажрыйбанын жана калктын жашоосун жакшыртууга көмөк көрсөткөн ресурстардын жеткиликтүү болушун камсыздайт. БУУӨП 166 өлкөдө алар менен биргеликте глобалдык жана улуттук өнүгүү боюнча чечимдерди иштеп чыгуу боюнча кызматташып келет.

Источник: официальный сайт ПРООН (доступен на англ., фр. и испан. языках) <http://www.undp.org/>

98.Профили миграции – инструмент для консолидации данных и предоставления целостного анализа тенденций в области миграции и взаимного влияния миграции и развития в конкретных странах. Выполняются в помощь выработке политики и определения последствий миграции.

Миграциянын профили – маалыматтарды консолидация кылуу үчүн жана миграция чөйрөсүндөгү тенденцияларды кеңири анализдөө үчүн жана конкреттүү өлкөлөрдүн өнүгүүсүндөгү миграциянын өз ара таасиринин инструменти. Саясаттын жана миграциянын аткарган жумушунун натыйжасын аныктоого жардам көрсөтөт.

Источник: Т.Н. Юдина. Миграция: словарь основных терминов. Москва, Издательство РГСУ, 2007. С. 302

Р

99.Развитие – это переход от одного состояния к другому, сопровождающийся качественными изменениями. Составляющими элементами развития в данном контексте являются:

- повышение уровня жизни населения;
- оздоровление окружающей среды;
- повышение экономической эффективности использования ресурсного потенциала территорий и пр.

Өнүктүрүү – сапаттуу өзгөрүүлөр менен коштолгон кайсы бир абалдан башка абалга өтүү. Бул контексттеги өнүктүрүүнүн негизги элементтери төмөнкүлөр:

- Калктын жашоо деңгээлин көтөрүү;
- Айлана-чөйрөнү жакшыртуу;
- Аймактын ресурстук потенциалынын экономикалык эффективдүүлүгүн жогорулатуу жана башка иштер.

100.Рамочная программа ООН по оказанию помощи в целях развития (ЮНДАФ) – стратегическая программа, которая описывает коллективные меры системы ООН в ответ на национальные приоритеты развития.

Өнүктүрүү максатында жардам берүү боюнча БУУнун алкактык программасы (ЮНДАФ) – өнүгүүнүн улуттук приоритеттерине жооп кылган БУУнун системасынын коллективдүү чараларын сүрөттөгөн улуттук артыкчылыкты өнүктүрүү жобундагы стратегиялык программа.

Источник: Группа развития ООН: <http://www.unpos.org/>

101. **Регион (территория) вселения** – это территория, на которую целенаправленно привлекаются мигранты, как правило, определяется государственными программами, планами.

Көчүрүп киргизүүчү (аймак) регион – бул мамлекеттик программалар, пландар, эреже менен мигранттарды максаттуу багытка тарткан аймак.

102. **Регион выхода** – это территория, из которой выезжают мигранты.

Чыгаруучу регион – бул мигранттар чыгып кеткен аймак.

103. **Репатриация** (от лат. repatriate – возвращение на родину) – право беженца или военнопленного на возвращение в страну, гражданином которой он является, на основании положений, изложенных в различных международных документах (Женевские конвенции, 1949 г., Протоколы, 1977г., положения о законах и обычаях сухопутной войны, дополняющих (IV) Гаагскую конвенцию, 1907 г., документы по правам человека, а также правовые обычаи). Право выбора репатриации принадлежит самому человеку, а не удерживающим его органам. Право на репатриацию также накладывает обязательство на государственные органы страны пребывания выпустить таких лиц (солдат и гражданских лиц) и страны происхождения принять своих граждан. Репатриация как термин также применяется в отношении дипломатических представителей и международных должностных лиц во время международного кризиса.

Репатриация (лат. repatriate – мекенине кайтып келүү) – качкындын же аскер туткунунда болгон адамдын мекенине кайтып келүү укугу, ар кандай эл аралык документтерде жазылган жоболорго ылайык ал атуул болуп саналат (Женева конвенциясы, 1949-ж., Протоколдор, 1977-ж., 1907-ж. Гаага конвенциясын толуктаган мыйзамдар жана жердеги согуш тууралуу жоболор, адам укуктары боюнча документтер жана дагы укуктук салттар). Репатриацияны тандоо укугу аны кармаган органдарда эмес, адамдын өзүндө болот. Репатриация укугу мамлекеттик органдарды кармалган адамдарды (солдат же граждандарды) бошотууга жана башка өлкөлөргө өзүнүн жаранын кабыл алууга милдеттендирет. Репатриация термин катары дипломатиялык өкүлдөргө жана эл аралык кризистин учурунда эл аралык кызматтардагы адамдарга карата дагы колдонулат.

Источник: Р.Перрушу. Международное миграционное право: глоссарий терминов, 2005 г. Режим доступа: https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_2_rus.pdf

С

104. **Сезонная миграция** – это временная миграция, как правило, трудоспособного населения, связанная с местом временной работы и жительства. Как правило, такая миграция связана с увеличением спроса на рабочую силу в определённые сезоны (например, сельское хозяйство, туризм) или поездки на отдых в отпускной период.

Мезгилдүү миграция – бул убактылуу миграциянын эрежеси, калктын эмгекке болгон жөндөмдүүлүгү убактылуу жашаган жерине жана ишине байланыштуу. Мындай миграциянын эрежеси белгиленген бир мезгилде жумушчу күчүнө болгон талаптын өсүшүнө же (мисалы, айыл чарбасы, туризм) эс алуу мезгилиндеги сапарга байланыштуу.

105. **Секторальные подходы** – система оказания помощи внутренними или внешними донорами по финансированию единой политики и программы расходов, возглавляемую и подотчетную правительству страны. Правительство гарантирует в этом случае, что общие подходы будут приняты во всем секторе.

Сектордук мамилелер – бирдиктүү саясат жана программалардын чыгымдарын каржылоо боюнча өлкөнүн Өкмөт башчысынын отчет берүүсү, ички же сырткы донорлорго жардам көрсөтүүчү система. Өкмөт бул учурда жалпы мамилелер бардык секторлорго кабыл алынаарына кепилдик берет.

Источник: Сандра Паола Альварез, «Международная миграция и развитие», МОМ, 2013., С. 154.

106. **Сетевая теория миграции** – теория, предполагающая, что миграция самопродолжается, т.е. обосновавшиеся мигранты способствуют переезду своих родственников, земляков в страну пребывания. В данном случае главным мотивом к миграции выступает не высокий уровень заработных плат, а наличие налаженных социальных, политических сетей. Основателем теории является социолог D.Massey.

Миграциянын тармактык теориясы – миграциянын улана беришин божомолдогон теория, мигранттарды өлкөгө өткөрүүдө жердештердин, өздөрүнүн туугандарынын жөндөмдүүлүгүн карашат. Мындай учурда мигранттардын негизги жүйөөсү жогорку деңгээлдеги эмгек акыга эмес, социалдык, саясий жөнгө салынган тарамдары болуш керек. Теориянын негиздөөчүсү социолог D.Massey болуп эсептелет.

107. **Системы отбора, основанные на занятости** – одна из политик приемов, используется для управления потоками менее квалифицированных мигрантов.

Жумуштуулукка негизделген тандоо тутумдары – кабыл алуу саясатынын бири. Квалификациясы азыраак мигранттардын толкунун башкаруу үчүн колдонулат.

108. **Системы отбора, основанные на предложении** – одна из политик приемов, предназначена для отбора мигрантов, которые, предположительно, обеспечат наибольший вклад в развитие принимающих стран.

Сунуштарга негизделген тандоо тутумдары – кабыл алуу саясатынын бири. Кабыл алып жаткан өлкөлөрдүн өнүгүшүнө көбүрөөк салым кошот деп болжолдонгон мигранттарды тандап алууга багытталган.

109. **Совет руководителей миграционных органов государств-участников СНГ** (создан в 2007 г.) – орган отраслевого сотрудничества, предназначен для обеспечения координации взаимодействия и решения вопросов в области миграционной политики.

КМШ катышуучу - мамлекеттердин миграциялык органдарынын жетекчилер кеңеши (2007-ж. түзүлгөн) – тармактык кызматташуу боюнча орган. Миграциялык саясат жаатындагы өз ара аракеттенүүнү координациялоого жана бул жааттагы маселелерди чечүүгө багытталган.

110. **Соглашения о взаимном признании квалификации** могут быть двух и многосторонними, заключаемые между Правительствами стран с целью способствовать международной мобильности лиц и обмену идеями, знаниями и научно-техническим опытом.

Квалификацияны эки тараптуу таануу жөнүндөгү макулдашуу адамдардын эл аралык мобилдүүлүгүн арттырууга, ошондой эле идеяларын, билимдерин жана илимий-техникалык

тажрыйбаларын алмашуусуна мүмкүндүк берүү максатында Өкмөттөр ортосунда түзүлөт. Ал (Макулдашуу) эки тараптуу жана көп тараптуу болушу мүмкүн.

- 111. Соглашение о правовом статусе трудящихся-мигрантов и членов их семей** – документ, подписанный правительствами Республики Беларусь, Республики Казахстан и Российской Федерации от 19 ноября 2010 года в рамках Таможенного союза. Соглашение определяет правовой статус трудящихся-мигрантов и членов их семей, а также регулирует порядок осуществления их трудовой деятельности и вопросы, связанные с их социальной защитой. Утратило свое действие в связи со вступлением в силу Договора о Евразийском экономическом союзе от 29 мая 2014 г. (Приложение N 33 к Договору о Евразийском экономическом союзе).

Эмгек мигранттарынын жана алардын үй-бүлө мүчөлөрүнүн укуктук статусу жөнүндө макулдашуу – бажы биримдигинин алкагында 2010-жылдын 19-ноябрында Беларусия Республикасынын, Казакстан Республикасынын жана Россия Федерациясынын өкмөттөрү кол койгон документ. Макулдашуу эмгек мигранттарынын жана алардын үй-бүлө мүчөлөрүнүн укуктук макамын аныктайт, ошондой эле алардын эмгек ишмердигин жана аларды социалдык коргоого алуу маселелерин ишке ашыруунун тартибин жөнгө салат. 2014-жылдын 29-майындагы Евразиялык экономикалык биримдик жөнүндөгү Келишим күчүнө киргенден баштап, ал өзүнүн күчүн жоготкон. (Евразиялык экономикалык биримдик жөнүндөгү Келишимдин №33 Тиркемеси).

- 112. Соглашение о сотрудничестве по противодействию нелегальной трудовой миграции из третьих государств от 19 ноября 2010 года** документ, принятый между Республикой Беларусь, Республикой Казахстан и Российской Федерацией, определяющий направления и формы сотрудничества указанных стран по противодействию нелегальной трудовой миграции из третьих государств.

Үчүнчү өлкөлөрдөн келген легалсыз эмгек миграциясына каршы кызматташуу боюнча 2010-жылдын 19-ноябрдагы келишими бул Беларусь Республикасынын, Казакстан Республикасынын жана Орусия Федерациясынын ортосунда түзүлүп, үчүнчү өлкөлөрдөн келген легалсыз эмгек миграциясына каршы жогоруда көрсөтүлгөн өлкөлөрдүн ортосундагы кызматташуунун формасын жана багытын аныктаган документ.

Источник: Право Евразийского экономического союза. Учебник, Кашкин С.Ю., Четвериков А.О. Издательство "Проспект", 8 окт. 2015 г.

- 113. Социальная защита** – забота государства, общества о гражданах, нуждающихся в помощи, содействии в связи с возрастом, состоянием здоровья, социальным положением, недостаточной обеспеченностью средствами существования. Социальная помощь (социальная защита, социальное обеспечение) проявляется в виде пенсий, пособий, предоставления материальной помощи, обслуживания больных и престарелых, заботы о детях.

Социалдык коргоо – Жаш курагына, ден соолугуна, социалдык абалына жана материалдык жактан аз камсыз болгондугуна байланыштуу жардамга муктаж адамдарды мамлекеттин жана коомдун камкордукка алуусу. Социалдык жардам (социалдык коргоо, социалдык камсыз кылуу) пенсия, пособие, материалдык жардам түрүндө берилет, буга жараша карылар жана оорукчандар, ошондой эле жаш балдар камкордукка алынат.

Источник: Новый толково-словообразовательный словарь русского языка. Т. Ф. Ефремова. Дрофа, Русский язык, 2000 г.

- 114. Социальная интеграция** – принятие индивидуума другими членами группы.

Социалдык интеграция – Жеке кишини топтун башка мүчөлөрүнүн кабыл алуусу.

115. **Социальное пособие** – это выплаты, осуществляемые гражданам в установленных законом случаях ежемесячно, периодически или единовременно, с целью возмещения полностью либо частично временно утраченного заработка или оказания материальной поддержки.

Социалдык жөлөкпул – бул мыйзам менен бекитилип, ай сайын, мезгил-мезгили менен же бир учурда жарандарга убактылуу акча таба албай калганда толук түрдө же жарым-жартылай көрсөтүлгөн каражат жактан жардам.

Источник: Новый толково-словообразовательный словарь русского языка. Т. Ф. Ефремова. Дрофа, Русский язык, 2000 г.

116. **Социальные переводы мигрантов** – передача (индивидуально или коллективно) социальных норм, практики или поведения, идентичности и социального капитала.

Мигранттардын социалдык которуулары – социалдык нормаларды, практиканы же жүрүм-турум тажрыйбасын, иденттүүлүктү жана социалдык капиталды өткөрүп берүү (жекече же коллективдүү түрдө).

Источник: Levitt, 1998: 927

117. **Социальные трансферты** – безвозмездные выплаты государством населению. Социальные трансферты могут быть в виде пенсий, стипендий, пособий, компенсационных выплат, льгот и денежной помощи. Также отдельно выделяют социальные трансферты в натуральной форме, т.е. в форме товаров и услуг (услуги в сфере образования, здравоохранения, социального обеспечения и пр.)

Социалдык трансферттер – мамлекет тарабынан калкка кайтарымыз берилген төлөмдөр. Социалдык трансферттер пенсия, стипендия, пособие, компенсациялык төлөмдөр, жеңилдиктер жана акчалай жардам түрүндө болушу мүмкүн. Аны менен катар натуралдык формадагы, тагыраак айтканда, товар же кызмат түрүндөгү (билим берүү, саламаттыкты сактоо, социалдык камсыздоо жана башка тармактардагы кызматтар) социалдык трансферттерди бөлүп кароого болот.

118. **Социальный капитал** – ресурсы (социальные сети и взаимосвязи между ними), которые могут быть использованы индивидом для реализации его интересов.

Социалдык капитал – индивиддерди колдонуу үчүн анын кызыкчылыктарын ишке ашыра турган ресурстар (социалдык желелер жана алардын ортосундагы өз ара байланыштар).

Источник: Г.В.Градосельская. Сетевые измерения в социологии: учебное пособие. М.: Новый учебник, 2004. С. 34-40.

119. **Спрос на рабочую силу** – платежеспособная потребность работодателей в трудовых услугах работников определенных профессий и квалификации. Определяется потребностями предприятий, совокупным спросом, техническим оснащением производства. Затраты на рабочую силу более важны, чем на оборудование.

Жумушчу күчкө суроо-талап – Эмгек шартында айрым кесиптеги жана квалификациядагы жумушчуларга жумуш берүүчүлөрдүн акча төлөй ала турган муктаждыгы. Мекемелердин керектөөсү, суроо-талаптардын жыйындысы, өндүрүштүн техникалык камсыздалуусу менен аныкталат. Жабдыктарга караганда жумушчу күчкө акча кетирүү маанилүү.

Источник: Большой экономический словарь. — М.: Институт новой экономики. А.Н. Азрилян. 2007.

120. Старение населения – это процесс увеличения доли пожилых людей в общей численности населения, возникающий в результате увеличения продолжительности жизни и снижения рождаемости, гораздо реже в результате миграции.

Калктын улгайышы – бул жалпы калктын ичиндеги улгайган адамдардын санынын көбөйүшү, узакка жашоонун жана төрөлүүнүн төмөндөшүнүн жыйынтыгында миграциянын өтө кескин азайган процесси.

121. Страна выезда – страна, из которой люди уезжают, чтобы постоянно или временно поселиться за границей. *См. также: Регион выхода.*

Чыгып кетүүчү өлкө – адамдардын өз өлкөсүнөн чет өлкөгө убактылуу же туруктуу жашаш үчүн чыгып кетүүсү. *Кар.: Чыгаруучу регион.*

Источник: Р.Перрушу. Международное миграционное право: глоссарий терминов, 2005 г. Режим доступа: https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_2_rus.pdf

122. Страна назначения – Страна, являющаяся местом назначения для миграционных потоков (законных или незаконных). *См.: также Регион (территория) вселения.*

Дайындалган өлкө – Мигранттардын агымдары үчүн дайындалган орун болуп эсептелген өлкө (мыйзамдуу жана мыйзамсыз). *Кар.: Көчүрүп киргизүүчү (аймак) регион.*

Источник: Р.Перрушу. Международное миграционное право: глоссарий терминов, 2005 г. Режим доступа: https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_2_rus.pdf

123. Страна постоянного проживания – страна, в которой лицо проживает, т.е. страна, в которой оно имеет место для проживания, где обычно проводит время ежедневного отдыха. Временная поездка за границу, чтобы отдохнуть, провести отпуск, посетить друзей и родственников, по деловым причинам, с целью лечения или религиозного паломничества не изменяет страны постоянного проживания данного лица.

Туруктуу жашаган өлкө – адам жашаганга шарты жана күнүмдүк эс алуу убактарын өткөрө туруучу жайлары бар өлкө. Чет мамлекетке убактылуу эс алууга, дем алышты өткөрүүгө, туугандарына жана досторуна барууга, иш себептери боюнча, дарылануу максатында же диний зыярат кылууга жөнөгөндө ал адам жашаган өлкөсүн өзгөртпөйт.

Источник: Р.Перрушу. Международное миграционное право: глоссарий терминов, 2005 г. Режим доступа: https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_2_rus.pdf

124. Страна происхождения – страна, гражданином которой является мигрант и которая служит источником миграционных потоков (законных или незаконных).

Жаран чыккан өлкө – мигрант катары эсептелген жарандын өлкөсү жана ал мигранттардын агымы кызмат кылган булак болуп саналат (мыйзамдуу жана мыйзамсыз).

Источник: Р.Перрушу. Международное миграционное право: глоссарий терминов, 2005 г. Режим доступа: https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_2_rus.pdf

Т

125. Теория модернизации – теория, объясняющая процесс перехода от традиционного к индустриальному обществу. Возникла в 1950-х годах в США, основатели – Т.Парсонс, Э.Шилз, Д.Лернер, Н.Смелзер и др. Согласно теории модернизации менее развитые страны могут быть вовлечены в процесс развития, так же как и развитые. Теория модернизации предполагает, что демократическое устройство способствует прогрессу, тогда как традиционализм, наоборот, препятствует. Процесс модернизации является однолинейным и поэтому все страны должны пройти тот же путь, что и развитые страны. В 1960-х годах теория модернизации подверглась критике, основанной на том, что модернизация по большей части, рассматривалась как вестернизация и копирование западного опыта без учёта социальной и культурной самобытности, влияния внешних факторов, многовариантности исторического развития.

Жаңылоонун теориясы – индустриалдык коомдогу жаңы салтка өтүү процессин түшүндүргөн теория. Ал 1950-жылы АКШда пайда болгон, түзүүчүлөрү - Т.Парсонс, Э.Шилз, Д.Лернер, Н.Смелзер ж.б. Жаңылоонун теориясы боюнча өнүкпөгөн өлкөлөр өнүккөн өлкөлөрдүн катарында өнүгүү процессине тартылышы мүмкүн. Жаңылоонун теориясы демократиялык түзүлүш жөндөмдүүлүгүнүн өнүгүүсүн божомолдойт, ал эми салттуулук тоскоол кылат. Жаңылоонун процесси бир сызыктуу, ошондуктан өлкөнүн өнүгүшү үчүн бардык өлкөлөр ушул жолдон өтүшү керек. 1960-жылдары жаңылоонун теориясы сынга алынган, анда жаңылоонун көпчүлүк бөлүгү вестернизация жана социалдык, маданий иденттүүлүктү батыштын тажрыйбасында эсепсиз кайталоо, ички факторлордун таасири, тарыхый өнүктүрүүнүн көп түрдүүлүгү каралган.

126. Тест рынка труда используется для определения наличия местного предложения на вакансию, обязывает работодателя рекламировать спрос в течение определённого периода времени и/или демонстрировать активное стремление нанять местных работников.

Эмгек рыногунун тести бош орунга жергиликтүү сунуштун бар же жогун аныктоо үчүн колдонулат, ал жумуш берүүчүнү суроо-талапты белгилүү бир убакытта жарнамалоого же болбосо жергиликтүү жумушчуларды жумушка алууга милдеттендирет.

Источник: Сандра Паола Альварез, «Международная миграция и развитие», МОМ, 2013. Стр 399.

127. Транснационализм мигрантов – свойство современных мигрантов, поддерживающих социальные, экономические и политические отношения через границы. Транснациональные связи мигрантов можно описать через «5 Т»: трансферты денежные, торговля, транспорт, телекоммуникации, туризм. Таким образом, транснационализм мигрантов может служить потенциалом для развития стран, вовлечения их в процессы глобализации, «диаспоризации» экономики.

Улуттар аралык мигранттар – учурдагы мигранттардын касиети, социалдык, экономикалык жана саясий мамилелери чек ара аркылуу колдоого алынган. Улуттар аралык мигранттардын байланышын «5 Т» аркылуу баяндап жазса болот: трансферттик акчалар, соода, транспорт, телекоммуникация, туризм. Ушундай негизде улуттар аралык мигранттар өлкөнүн өнүгүшү, аларды ааламдашуу процесстерине тартуу, экономика «диаспоризациясынын» дарамети үчүн кызмат кыла алышат.

Источник: Г. Глущенко. Транснационализм мигрантов и перспективы глобального развития // "Мировая экономика и международные отношения" №12, 2005, с. 50-57.

128. **Транснациональное воспитание** – воспитание, которое базируется на транснационализме мигрантов, поддерживающих, в основном, родственные связи. Таким образом, формирование личности происходит под воздействием комплекса технологий страны проживания и страны происхождения.

Улуттар аралык тарбия – тууганчылык байланыштарды колдогон улуттар аралык мигранттардын тарбиясына негизделген тарбия. Ушундан улам, адамдын жекелиги жашап жаткан жана чыккан өлкөсүндөгү технологиялык комплекстердин таасиринен калыптанат.

129. **Транснациональные общины** – См.: *Диаспора*.

Улуттар аралык коомдор – Кар.: *Диаспора*

130. **Транснациональные субъекты** – представители диаспоры.

Улуттар аралык субъектилер – диаспора өкүлдөрү.

131. **Третий демографический переход** отражает влияние миграции на состав населения принимающей страны вплоть до полного изменения этого состава и замене нынешнего населения населением, которое составляют либо мигранты, либо их потомки, либо население смешанного происхождения. Термин введен в 2006 году британским демографом Д.Коулменом, который высказывает опасения, что на фоне низкой рождаемости в большинстве западноевропейских стран присутствует высокая иммиграция, что в конечном счете может привести к замещению коренного населения и изменению культуры, облика и самоидентификации жителей стран Западной Европы.

Үчүнчү демографиялык өтмөк миграциянын кабыл алуучу өлкөнүн курамын бүт бойдон өзгөртүүгө дуушар кылгыдай таасир эткенин жана азыркы калктын башка калк менен алмашып, мигранттар же алардын кийинки муундары аралаш калк болуп калганын чагылдырат. Бул термин 2006-жылы британиялык демограф Д.Коулмен тарабынан киргизилген. Демограф батыш Европа өлкөлөрүндө төрөлүүнүн саны өтө төмөндүгүн, бирок иммиграциянын көрсөткүчү жогору экенин айтып, аягында бул нерсе жергиликтүү калктын жана анын маданиятын өзгөрүүгө дуушар кылышы мүмкүн деген кооптонууну айтат.

Источник: Coleman D. (2006) Immigration and ethnic change in low-fertility countries: a third demographic transition // Population and development review 32(3).

132. **Трудовой маркетинг** – является процессом управления, который отвечает за определение, прогнозирования и удовлетворения требований заказчика (в отношении трудовых ресурсов).

Эмгек маркетинги – заказ берүүчүнүн (эмгек ресурстарына карата) талаптарын аныктоого, алдын ала божомолдоого жана канааттандырууга жооп бере турган башкаруу процесси.

Источник: Сандра Паола Альварез, «Международная миграция и развитие», МОМ, 2013. Стр 399.

У

133. **Уровень жизни** – экономическая категория, характеризующая степень обеспеченности населения материальными, духовными и социальными благами. Индикаторами уровня жизни населения выступают: средний ВВП на душу населения, Индекс развития человеческого потенциала, ожидаемая продолжительность жизни, уровень грамотности, уровень потребления продовольствия, обеспеченность жильём и пр.

Жашоо деңгээли – калктын материалдык, руханий жана социалдык баалуулуктар менен камсыз болуусунун деңгээлин мүнөздөгөн экономикалык категория. Калктын жашоо деңгээлин аныктоочу индикаторлор катары: бир кишиге туура келген ИДПнын орточо эсеби, адамдык потенциалды өнүктүрүүнүн индекси, өмүрдүн болжолдуу узактыгы, сабаттуулуктун деңгээли, азык-түлүктү талап кылуунун деңгээли, турак-жай менен камсыз болуу ж.б.

134. **Устойчивое развитие** – развитие, при котором удовлетворение потребностей нынешнего поколения осуществляется без ущерба для будущих поколений. Термин впервые был применен в 1972 г. на Первой Всемирной Конференции по окружающей среде в Стокгольме. В 1992 г. на конференции ООН по окружающей среде и развитию в Рио-де-Жанейро этот термин был использован в качестве названия новой концепции существования человечества. Концепция устойчивого развития была представлена как способ преодоления экологической угрозы, связанной с перенаселением, с невозполнимым расходом природных ресурсов и загрязнением окружающей среды.

Туруктуу өнүктүрүү – азыркы муундун муктаждыктарын канаттандырууну жүзөгө ашыруу бул келечек муун үчүн зыян алып келбеген өнүктүрүү. Термин алгач ирет 1972-жылы Стокгольмдогу Биринчи Дүйнөлүк Конференцияда колдонулган. 1992-жылы БУУнун конференциясында жана Рио-де-Жанейродо бул термин адамзатынын пайда болушу боюнча концепцияда колдонулган. Концепция айлана-чөйрөнү булгоо жана калыбына келбес жаратылыш ресурстарын корутууга байланышкан экономикалык көйгөйлөрдү жеңүү мүмкүнчүлүгүндөгү туруктуу өнүктүрүү ыкмасы катары таанылган.

Источник: Бегун Т. В. Устойчивое развитие: определение, концепция и факторы в контексте моногородов // Экономика, управление, финансы: материалы II междунар. науч. конф. (г. Пермь, декабрь 2012 г.). — Пермь: Меркурий, 2012. — С. 158-163.

135. **Устойчивость** предполагает баланс между использованием ресурсов и развитием человеческого общества, предполагающий учёт будущих потребностей.

Туруктуулук ресурстарды пайдалануу жана адамзат коомунун өнүгүшүнүн ортосунда келечекте болжонгон талаптардын эсебинин балансын божомолдойт.

136. **«Утечка заботы»** – процесс экспорта заботы и ухода из бедных стран. Термин стал актуален в результате становления женской заботы как товара на международном рынке труда, что связывают с гораздо более широким получением женщинами доступа к высококвалифицированной и хорошо оплачиваемой работе, что оставляет им меньше времени для работы по дому.

«Түйшүктөн чыгуу» – экспорттун түйшүгүнөн (камкордугунан) жана өлкөнүн кедейлигинен чыгуу процесси. Термин эл аралык эмгек базарында аялдарга камкордук түзүү жыйынтыгында актуалдуу болуп эсептелет. Аялдарды жогорку квалификацияланган жана жакшы төлөнгөн ишке көбүрөөк кабыл алуу зарыл, анткени, алардын үй иштерине бөлүнгөн убакыттары аз болот.

Источник: Н.Шахназарян. «Утечка заботы»: грани женской миграции. – TheAnalyticon, 2014. Режим доступа: <http://theanalyticon.com/?p=5611&lang=ru>

137. **«Утечка мозгов»** – эмиграция образованных и талантливых людей из страны происхождения в третью страну по таким причинам как конфликт или недостаток перспектив и возможностей.

«Акылдардын агуусу, билимдүүлөрдүн сыртка кетүүсү» – чыр-чатактардын себептеринен же перспективдүү мүмкүнчүлүктөрдүн жетишсиздигинен улам билимдүү жана таланттуу адамдардын өлкөдөн чыккан эмиграциясы.

Источник: Р.Перрушу. Международное миграционное право: глоссарий терминов, 2005 г. Режим доступа: https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_2_rus.pdf

Ц

138. **Центры притяжения мигрантов** – регионы, характеризующиеся внушительным положительным миграционным сальдо; страны, в которые направлены основные потоки мигрантов. В современном мире международными центрами притяжения мигрантов являются страны Западной Европы (Германия, Франция, Великобритания), США. Локальным центром притяжения мигрантов является Россия.

Мигранттарды тарткан борборлор – жакшы таасирдеги миграциялык сальдонун аймактары: мигранттардын агымына негизги багыт болгон өлкөлөр. Учурда дүйнө жүзүндө мигранттарды өзүнө тарткан эл аралык борборлор Батыш Европа өлкөлөрү (Германия, Франция, Улуу Британия), АКШ. Россия мигранттарды өзүнө тарткан жергиликтүү борбор болуп саналат.

139. **«Циркуляция мозгов»** – процесс, при котором происходят циклические перемещения «умов» за границу для обучения и работы, а затем возвращение на родину и улучшение своих профессиональных позиций за счёт полученных знаний, квалификации и приобретённых навыков.

Мээнин жүгүрүүсү, циркуляциясы – үйрөнүү жана иштөө үчүн чет мамлекетке орун которуп, цикилдүү «билим» алуу, ошондой эле, өз мекенине келгенде чет өлкөдөн алган билиминин натыйжасында өзүнүн кесиптик абалын жакшыртууга жана квалификацияга, илимге ээ болуу процесси.

Ч

140. **Челночная миграция.** См.: *Приграничная (транзитная) миграция, маятниковая миграция.*

Алып-сатма миграциясы – Кар.: *Чек арадагы термелме (транзит) миграция.*

Э

141. **Эмиграция** (от лат. emigro - «выселяюсь») – переселение граждан одной страны в другую.

Эмиграция (лат. тилинен которгондо «чыгарып жиберүү») – жаранды бир өлкөдөн экинчи өлкөгө чыгаруу.

Ю

142. **ЮНФПА** (UNFPA, United Nations Population Fund) – Фонд ООН в области народонаселения, был образован в 1969 году. Миссия ЮНФПА — защита права каждого человека — мужчины, женщины или ребёнка — на здоровую жизнь и равные возможности. ЮНФПА помогает странам использовать сведения о населении в проведении политики и программ по борьбе с бедностью, обеспечению желательности каждой беременности, безопасности каждого рождения, защите молодого населения страны от СПИДа/ВИЧ, а также защите слабого пола от дискриминации.

БУУнун калкты жайгаштыруу боюнча фонду (ЮНФПА) 1969-жылы түзүлгөн. БУУнун миссиясы – ар бир адамдын (эркек, аял же баланын) дени сак жашоодогу жана бирдей мүмкүнчүлүктөгү укугун коргоо. БУУ өлкөлөргө саясат жана кедейчилик менен күрөшүү программасындагы калк жөнүндөгү маалыматтарды колдонууга жардам берет, ар бир кош бойлуунун каалаганын камсыздоого, ар бир төрөлгөн баланын коопсуздугуна, өлкөдөгү жаштарды СПИД/ВИЧтен коргоого, ошондой эле алсыз жандарды басмырлоодон коргойт.

Источник: Официальный сайт ООН, раздел ЮНФПА <http://www.un.org/ru/ecosoc/unfpa/>

**Кыргыз Республикасынын Президентине караштуу
Мамлекеттик Башкаруу Академиясы (КРПМБА)**

Кыргыз Республикасы, 720040
Бишкек ш., Панфилов көч., 237-чи имарат
Тел.: +996 312 621900
Тел.: +996 312 623100
E-mail: direo.kg@gmail.com

Миграция боюнча Эл Аралык Уюму (МЭАУ)

Кыргыз Республикасы, 720001
Бишкек ш., Рыскулов көч. 6-чы имарат
Тел.: +996 312 612456 / 57 / 58
Факс: +996 312 612460
E-mail: office@iom.kg
www.iom.kg
www.iom.int
www.facebook.com/IOMkg

International Organization for Migration (IOM)
Миграция боюнча Эл Аралык Уюму (МЭАУ)
Международная Организация по Миграции (МОМ)

Empowered lives.
Resilient nations.

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Embassy of Switzerland in the Kyrgyz Republic
Кыргыз Республикасындагы Швейцариянын Элчилиги
Посольство Швейцарии в Кыргызской Республике